

Työeläke

VESA PUTTONEN PROVOSOI:

Tekeekö
lakisääteinen
eläke veltoksi?

4 **Vesa Puttosen ja Esa Swanlungin teesit työeläkkeen roolista sijoitusmarkkinoilla**

Huoneentaulut-sarjassa pohditaan, kuinka paljon ja millä tavalla lakisääteinen työeläke voi toimia sijoitus- ja rahoitusmarkkinoilla.

7 **Vanhat ihmiset ja ikäihmiset**

Terho Pursiainen kolumnoi korrektisti puhumisesta.

8 **Unohda ikäsi**

Virpi Uotisen väitöskirjan mukaan elinvuosia siunaantuu enemmän niille, jotka eivät piittaa kalenterin näyttämistä vuosista. Toimittaja Eino Nykänen kommentoi sivulla 9.

10 **Toimeentulon kohtuullisuus ja eläkkeiden korvausaste**

Eläkkeiden korvausasteesta ja sen kohtuullisesta tasosta käydään keskustelua lehtien palstoilla päivittäin. Kehityspäällikkö Marjukka Hietaniemi ja johtaja Hannu Uusitalo kertovat asiantuntija-artikkelissaan, kuinka eläkkeen tavoitetaso arvioiminen on käynyt vuosi vuodelta entistä moniulotteisemmaksi.

12 **Riski maksaa**

Työkyvyttömyyseläkemaksu uudistui tämän vuoden alussa. Uusien maksuluokkien uskotaan kannustavan työhyvinvoinnin vaalimiseen.

15 **Suurtyönantajien työkyvyttömyysmaksu uudistui**

Erityisasiantuntija Seija Lehtosen ja matemaatikko Eliisa Rynnäsen asiantuntija-artikkeli.

16 **Työeläkelaitosten valmiussuunnitelmat pahan päivän varalle**

Työeläkeala on varautunut häiriötilanteiden kriisinhallintaan ja poikkeusoloihin. Vaikka suoranaisia uhkakuvia ei olekaan tiedossa, voi suuronnettomuus tapahtua milloin vain.

20 **Arek – notkeat nuoret koodaajat eläketurvan kimpussa**

Ansaintarekisterin tietotekniikka taipuu koodikielelle arekilaisten taitavissa käsissä.

23 **TyEL sai eduskunnassa aiheetta huutia**

TyEL on lainopillisen johtajan Riitta Korpiluoman mielestä hyvä laki. Asiantuntija-artikkelissaan hän valottaa niitä syitä, jotka ovat johtaneet lain huonoon julkisuuskuvaan.

24 **Aivojumballa ajatus lentoon**

Aivojumbppa on avain oppimiseen, vireyteen ja joustavaan toimintaan. Käytännön ohjeita kuvineen sivulla 25.

26 **Hyvinvointivaltion rakennustyö kaiken kansan nähtävillä**

Työväen keskusmuseo Werstas Tampereella pitää esillä Suomea, sisua ja sosiaaliturvaa.

28 **Pallo hallussa**

Informaatikko Peter Lindströmin palstalla kurkistetaan muun muassa Iso-Britanniassa kiehuvaan keskusteluun eläkeohjelmien epäonnistumisesta.

30 **Palkka.fi helpottaa pientyönantajan arkea**

Myös työeläkeyhtiöiden asiakkaat voivat löytää palvelusivustoilta apua esimerkiksi oikean työeläkevakuutusmaksuprosentin etsintään.

31 **Työnantajan lisäeläketurva – pitoa työelämään vai työntöä eläkkeelle?**

Tutkija Kati Ahonen on perehtynyt lisäeläkkeitä tarjoaviin työpaikkoihin. Asiantuntija-artikkelissaan hän kertoo, millaisia vaikutuksia alempaa eläkeikää tai korkeampaa eläkettä tarjoavilla lisäeläkkeillä saattaa olla.

32 **Luin kirjan**

Risto Heiskala ja Eeva Luhtakallio (toim.): Uusi jako - miten Suomesta tuli kilpailukyky-yhteiskunta

Terhi Friman ja Tiina Komi: Keikkatyöläisen sosiaaliturvaopas

TyEL on hyvä laki

Eduskunnassa käytiin kirpeä keskustelu ennen uuden Työntekijän eläkelain TyEL:n hyväksymistä. Hallituksen esitystä moitittiin huonosti valmistelluksi, kun useita pykäläiä oli jouduttu tarkentamaan ja kirjoittamaan eduskuntakäsittelyn aikana uudelleen. Asialliset muutokset ovat kuitenkin varsin pieniä.

Lakitekniistä arvosteltavaa esityksessä varmasti olikin, mutta tuo ei vielä riitä todisteeksi huonosta lainvalmistelusta. Moitteiden taustalla on lainvalmistelun ammattilaisten ja ehkä joidenkin kansanedustajienkin tyytymättömyys työeläkelakien valmistelutapaan. Ehdotusten sisältöhän neuvotellaan työmarkkinapuolten kesken, viedään sieltä sosiaali- ja terveysministeriön valmisteluryhmiin, joihin kuuluu myös työmarkkinapuolten edustajia. Eduskuntaan lakiesitykset tulevat kolmikannassa sovittuina asioina. Tämä käytäntö ei kaikkia miellytä, varsinkaan periaatteessa.

Suomi on sopimusyhteiskunta ja työeläkkeet sen johdonmukainen toteutus: kaikkia työntekijöitä koskevasta eläketurvasta sovitaan työmarkkinapöydässä. Siinä päätetään vakuutuspakosta, maksuvollisuudesta ja etuuksien määräytymisestä. Näin pitääkin olla, koska työeläke on palkan jatke. Järjestelmä voisi periaatteessa toimia sopimuspohjaltakin, mutta perusturvan luonteisena, yhteisvastuullisena ja yli sukupolvien ulottuvana työeläketurva vaatii myös lainsäätäjän päätöksen. Nyt eduskunta hoiti tehtävänsä ja käytti valtaansa, kun kävi TyEL:n tarkasti läpi ja teki tarvittavat muutokset.

TyEL on 219 pykäläinen kieltämättä monimutkainen laki, mutta selkeämpi ja selväkielisempi kuin edeltäjänsä TEL, LEL ja TaEL yhteensä ja erikseen. Mutkikkuus ei taas johdu lainkirjoittajien kömpelöstä kynäkäytöstä, vaan työelämän ja –urien monimuotoisuudesta sekä siitä, ettei yksinkertaisemmasta järjestelmästä ole voitu sopia. Osa lakiteknisestä arvostelusta kohdistuikin niihin pykäliin, joita koskevia muutosvaatimuksia ei kolmikannassa hyväksytty.

Olisi väärin väittää TyEL:n valmistelua ainakaan asiantuntomatoksi. STM:stä ja työmarkkinajärjestöistä valmisteluun osallistui kokeneita sosiaalivakuutuksen ja eläkelainsäädännön tuntijoita. STM:n johtama valmisteluryhmä kokoontui 79 kertaa ennen esityksen antamista eduskunnalle. Myös toimeenpanijoiden eli eläkelaitosten ja Eläketurvakeskuksen näkökantoja kuultiin.

Voimakas arvostelu eduskunnassa kieltämättä yllätti. TyEL:n valmistelun loppukiiressä jotkut asiat olivat vielä auki eikä oikeusministeriöltä ehditty saada lausuntoa esityksen eteenpäin viemisen aikataulussa. Eduskuntakäsittelyn aikana OM:lta sitten tuli laaja ja kriittinen, osin pikkupiirteinenkin lausunto. Työmarkkinapuolten neuvottelijat ja vastuuministeriön valmistelijat osannevat suhtautua oikein juristien ammattikunnan vaatimaan kriittisyyteen ja koulukuntakohtaisiin erimielisyyksiin.

Työeläkelakien valmistelijat kertovat asioista ja niiden etenemisestä omalle piirilleen ja taustaryhmilleen. Kuullun arvostelun jälkeen on huolehdittava nykyistä paremmin myös muiden päätöksentekijätahojen, kuten muiden ministeriöiden ja poliittisten ryhmien informoinnista. Aiemmassa vaiheessa käytävällä keskustelulla ehkä välttyttäisiin hyvän asian ja sen valmistelun ryttäämiseltä viimeisessä istunnossa.

Reijo Ollikainen

33 Nimityksiä

34 Keijo Raution pitkä tie lappilaisen maatalon pojasta Helsingin herraksi

Kokemuksen ääntä –sarjassa Valion Eläkekassan toimitusjohtaja kertoo meijerikentän harventumisen vaikutuksista kassan toimintaan. Rautiolla on sanansa sanottavanaan myös toimintapääomien siirtoa koskevaan keskusteluun.

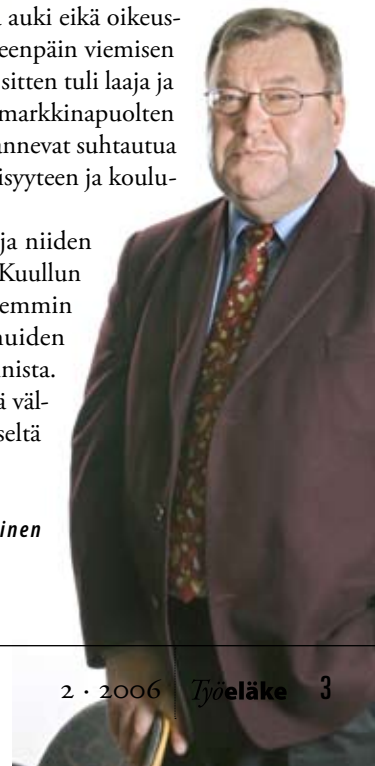
36 Ristikko

37 Tiedoksi

38 Louekosken lakipaketin valmistelu etenee

39 English Summary

40 Eläketurvakeskuksen julkaisuja

Kuinka paljon lakisääteisen eläkevakuuttamisen tulisi pyrkiä vaikuttamaan sijoitus- ja rahoitusmarkkinoiden toimintaan? Pitäisikö esimerkiksi työeläkevakuutukseen raivata tilaa yksilölliselle säästämiselle? Entä miten saadaan sijoitusten kohdistamiseen vaihtelevuutta eri työeläkevakuuttajien välille?

Teksti: Kati Kalliomäki · Kuvat: Juha Rahkonen

Korkeiden tuottojen ja hyvien eläkkeiden tähden

Professori Vesa Puttonen, Helsingin kauppakorkeakoulu:

Puttosen teesi numero 1:

Kuka sijoittaa siten kuin minä haluaisin eläkevarani sijoitettavan?

”Minulla on lakisääteiseen eläkeikään aikaa noin 25 vuotta. Tämän jälkeen odotettavissa oleva elinikäni on noin 20 vuotta, jos olen keskimääräinen suomalainen mies.”

”En voisi kuvitellakaan, että yli 30 vuoden horisontilla sijoittaisin mihinkään muualla kuin osakemarkkinoille. Nykyisistä eläkeyhtiöistä ja -säätiöistä mikään ei sijoita kaikkia varoja osakkeisiin, minkä vuoksi eläkesäästöjeni tuotto jää alhaisemmaksi kuin mihin itse pystyisin.”

Puttosen teesi numero 2:

Nykyinen vakavaraisuusjärjestelmä ajaa kaikki instituutiot samanlaiseen allokaatioon

”Laskuperustekorkojärjestelmä ajaa kaikki toimijat lähes samanlaiseen perusallokaatioon, mikä lisää järjestelmän keskittymistä. Se puolestaan lisää järjestelmäriskiä.”

”Tutkimuksessamme (Alestalo & Puttonen, 2006) havaitsimme, että eläkesäätiöillä ja -kassoilla vastuurakenne työntekijöiden keskimääräisellä iällä laskettuna selittää vain noin kymmenen prosenttia korkojen osuudesta sijoitussalkussa.”

”Vaikuttaa siltä, että vastuurakenteeltaan merkittävästi toisistaan poikkeavat eläkesäätiöt eivät pysty rakentamaan selvästi erilaisia sijoitusallokaatioita. Tämän estää keskimääräiseen vakavaraisuuteen perustuva laskuperustekorko.”

”Samaan aikaan uusien eläkeyhtiöiden tai -säätiöiden perustaminen tuntuu käytännössä mahdottomalta. Siirtymistä tapahtuu ainoastaan, kun silloin tällöin joku vaikeuksiin ajautunut eläkesäätiö päätyy eläkeyhtiön haltuun. Lopputuloksena on oligopolistinen järjestelmä, joka keskittyy sekä rakenteellisesti että toiminnallisesti.”

Esa Swanljung, Työeläkevakuuttajat TELA ry:

Puttosen teesi numero 3:

Työeläkejärjestelmän hajauttaminen mahdollistaisi rahoitusmarkkinoidemme säilymisen elinkelpoisina

”Työeläkejärjestelmässä on tällä hetkellä noin 100 miljardia euroa säästöjä. Tämän lisäksi suomalaisille jää sijoitettavaa kovin vähän.”

”Työeläkesäästöjen sijoitustoiminnan selvä hajauttaminen mahdollistaisi rahoitusmarkkinoiden likviditeetin kasvattamisen, mikä on edellytys suomalaisten markkinoiden säilymisen kannalta.”

”Määrätään TEL-maksu kiinteäksi nykyiselle noin 21 prosentin tasolle ja sovitaan tulevien TEL-eläkkeiden leikkaamisesta sellaiselle tasolle, josta varmasti voidaan pitää kiinni sijoittamalla eläkevarat vaikka inflaatio suojaantuihin obligatioihin. Kerrotaan tämä uusi eläkkeiden taso ihmisille. Opimme ottamaan vastuuta omasta taloudellisesta tulevaisuudestamme. Keskitetyt eläkejärjestelmän kontolle asetettu paine helpottaa. Suomalaisten yritysten omistajuus ratkeaa markkinaehtoisesti, ei hallinnollisesti pakottamalla.”

Swanljungin teesi numero 1:

Työeläkevakuutuksen sijoitustoiminnan tarkoitus on turvata eläkkeiden maksu

”Parhaiten työeläkevakuutuksen sijoitustoiminta täyttää tehtävänsä silloin, kun se hankkii mahdollisimman korkeat tuotot sijoitusomaisuudella. Tästä hyötyvät vakuutettujen eli tavallisten palkansaajien lisäksi suomalaiset työnantajat, koska näin voidaan pitää työeläkevakuutusmaksun nousu kurissa”

”Toisin sanoen kustannustehokas, korkeisiin tuottoihin pyrkivä sijoitustoiminta on ensisijaista työeläkkeen perustehtävän vuoksi.”

Swanljungin teesi numero 2:

Suomalaista työtä suosivat sijoitukset tärkeitä

”Eläkejärjestelmämme on vain osittain rahoitettava. Sen vuoksi sillä seikalla, että Suomessa on tarjolla riittävästi työtä, on työeläkejärjestelmän rahoituksen kannalta suuri merkitys.”

”Erilaiset sijoitukset, joilla luodaan edellytyksiä kotimaisiin investointeihin, hyödyttävät osaltaan myös työeläkejärjestelmää.”

”Työeläkevakuuttajat kehittävät erilaisia lainoitus tuotteita suomalaisille yrityksille. Suomalaisten osakkeiden osuus sijoitussalkuissa on korkea, ja sijoitustoiminnan säätelyä koskeva uudistus tullee sitä myös määrällisesti lisäämään.”

”Pääomasijoittamisen uusia muotoja tulee

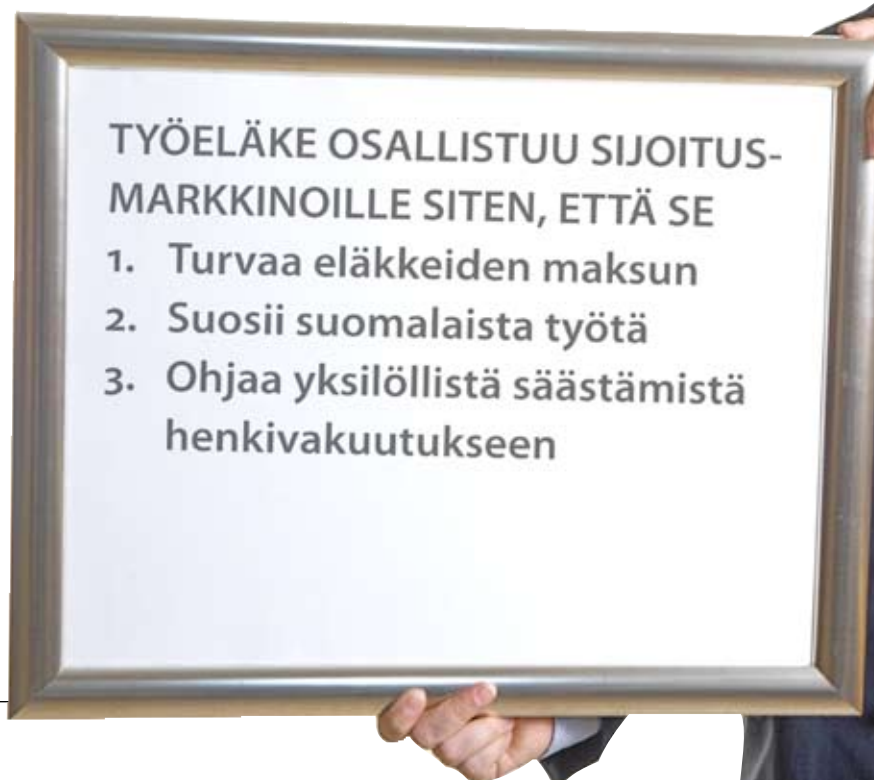
edelleenkin kehittää ja sitä kautta ohjata sijoituksia suomalaiseen talouselämään. Kiinteistösijoittamisen edellytyksiä tulee myös parantaa muun muassa poistamalla epäsuoran kiinteistösijoittamisen esteitä.”

Swanljungin teesi numero 3:

Yksilöllinen säästäminen kuuluu henkivakuutukseen

”Työeläkevakuuttaminen on vakuutustoimintaa, jossa vastuun tulevista eläkkeistä kantavat eläkevakuuttajat, muun muassa eläkevakuutusyhtiöt, eivätkä vakuutetut.”

”Ihmisten työurassa on kuitenkin usein kausia, joilta ei työeläkettä kerry. Näiden aukkojen peittämiseen sopii hyvin yksilöllinen henkivakuutus, jolla hankitaan lisää eläkeoikeutta.” ”Kun tätä säästämismuotoa käytetään, varsin suuri osa näistä sijoituksista hakeutuu suomalaisille pörssimarkkinoille ja tätä kautta pörssin toiminta aktivoituu.”

Swanljung kommentoi Puttosta:

Itsenäisistä sijoituspäätöksistä

”Kysymys on perussosiaaliturvasta. Kuinkahan omaehtoisen säästäjän kävisi, jos osakekurssit laskevat nopeasti ja häntä kohtaisi työkyvyttömyys? Tai kävisi vielä huonommin, ja kuolemantapausten jälkeen perheen pitäisi järjestää elämänsä perhe-eläkkeen varassa?”

”Tavallinen Virtasen perhe, jonka talous on vedetty varsin tiukalle, ei äskeisessä esimerkissä saisi elämäänsä kohdalleen.”

”Pitää muistaa, että kyseessä on kollektiivinen sijoittaminen. Puttonenkin todennäköisesti siirtäisi eläkesijoituksensa lähempänä eläkeikää joukkovelkakirjoihin.”

Samankaltaisesta perusallokaatiosta

”Työeläkevakuuttamisessa yksityissektorilla on yhteisvastuu. Siksi ei tahdota, että joku ottamalla

kovasti riskiä tekisi sen pienemmän riskinottajan kustannuksella. Tämä johtaa nykyiseen perusallokaation tasoon.”

”Perusallokaation sisällä toki löytyy hyvinkin erilaisia tapoja sijoitustoiminnan järjestämiseksi. Työeläkevakuuttajilla on myös eroja poikkeavien lähestymisfilosofioiden vuoksi.”

”Puttonen tuntuu myös pelkäävän sitä, että ala on liian keskittynyt tai keskittymässä. TELAn piirissä on kuitenkin yli 50 eläkevakuuttajaa. Hajautus on edelleenkin siis verrattuna lähes mihin tahansa muuhun alaan Suomessa varsin laajaa. Myös väite, että siirtymistä vakuutuksen piiristä toiseen tapahtuu ainoastaan silloin kun eläkesäätiö ajautuu eläkeyhtiön haltuun, on virheellinen. Lähivuosina on syntynyt myös uusia eläkesäätiöitä.”

”Siirtoliikettä tapahtuu erityisesti yhtiöiden

välillä. Viimeisen puolen vuoden aikana TEL-vakuutuskannasta on siirtynyt lähes prosentti. Verrataanpa sitä vaikka kilpailtuun pankkialaan, niin tuskinpa yksilöllisillä päätöksillä tekevät asiakkaat pankissa siirtyvät asiakkuudesta toiseen tällaisellakaan vauhdilla.”

Rahoitusmarkkinoiden toiminnasta

”Työeläkejärjestelmän ensisijaisena tehtävänä ei tietenkään ole pitää huolta rahoitusmarkkinoiden likviditeetin kasvusta. Puttosen malli asian hoitamiseksi olisi kiinteä TEL-maksu.”

”Varsinkin pienempituloisten eli tavallisten suomalaisten kaupanmyyjien, autonkuljettajien ja kiinteistötyöntekijöiden piirissä henkilökohtainen säästäminen jäisi varsin vähäiseksi. Pian kävisi sillä tavalla, että nyt työnantajien ja palkansaajien itse rahoittaman eläketurvan merkittäväksi rahoittajaksi joutuisivatkin veronmaksajat. Köyhyyttä poistettaisiin meillä vastaisuudessakin. Nykyinen TEL-järjestelmä tekee sitä kannustavalla ja myönteisellä tavalla varsin hyvin.”

”On hyvä myös muistaa, että sijoittamiskustannukset ovat vain murto-osa siitä, jos sijoituksia tehtäisiin yksilöllisellä tasolla. Nämäkin lisäkustannukset olisivat pois eläkkeiden rahoituksesta.”

Puttonen kommentoi Swanljungia:

Työeläkevakuuttamisen perustarkoituksesta

”Totta kai työeläkevakuutusjärjestelmän sijoitustoiminnan tarkoitus on turvata eläkkeiden maksu. Tämä ei kuitenkaan voi tarkoittaa sitä, että kukaan muu ei voisi osallistua eläkevarojen sijoituspäätöksiin kuin työeläkeyhtiön sijoitusjohtaja.”

”Keskitetty päätöksenteko johtaa keskittyneeseen järjestelmään, mikä on altis shokeille. Lisäksi se on henkisesti latistava maailma, jos yksilöllä ei ole päätösvaltaa omiin säästöihin.”

Suomalaiseen työhön sijoittamisesta

”Koko keskustelu nykyisten työeläkevarojen lisäallokoimisesta Suomen markkinoille on markki-

nataloudelle vieras.”

”Miksi meidän pitää hallinnollisesti pakottaa työeläkeyhtiöiden sijoitusjohtajat sijoittamaan vielä lisää sellaiselle markkinalle, jota he jo nyt pitävät riskikeskittymänä?”

”Miksi emme anna markkinoiden eli yksilöiden päättää?”

Yksilöllisestä säästämisestä

”Yksilöllistä eläkesäästämistä ei pidä rajata yhteen markkinoilla olevaan tuotteeseen kuten henkivakuutukseen.”

”Markkinoilla tarvitaan monipuolinen eläkejärjestelmä, joka kattaa useita pilareita tasapuolisesti.”

”Ymmärrän, että kollektiiviset työeläkeyhtiöt

kokevat keskustelun yksilöllisistä eläkevaihtoehtoista uhkaavana. Siva-kesustelun aktivoiminen ei kuitenkaan saa tarkoittaa sitä, etteikö myös muista eläkejärjestelmän osista voitaisi keskustella.”

Työeläke-lehti täsmentää:

Viime numeron (1/06) huoneentauluja pitelivät ETKn toimitusjohtaja **Jukka Rantala** ja ETLA:n toimitusjohtaja **Sixten Korkman**. Aiheena oli työeläkemaksukatto. Rantalan Ruotsin eläkekatosta käyttämästä sanamuodosta saattoi saada väärän käsityksen, jonka mukaan sovitusta maksukatosta olisi siellä poikettu. Näin ei kuitenkaan ole, vaan ruotsalaiset poliitikot peruivat hallituksen ehdotuksen ottaa ennakkaisesti rahaa ulos AP-rahastoista välttääkseen maksukatosta eläkkeitä leikkaavan vaikutuksen.

Vanhat ihmiset ja ikäihmiset

Vanhoista ihmisistä, vanhuudesta ja vanhuksista puhuu enää tuskin kukaan. Nämä ilmaiset kierretään. Yleisin kaikista uusista sanoista, jotka viittaavat vanhaan ihmiseen, on ikäihminen.

Kiertoilmaisulla välitetään vähättelyä, jopa loukkausta. Tähdennetään, kuinka nykyaikainen kuusikymmentä vuotta täyttänyt ihminen ei ole vanhus: raihmainen homssu. Hän on pirteä, elämässä lujin kourin kiinni oleva yksilö. Hän ei ole *passé*, tyyppi, jonka aika on ohittanut, *ikäloppu*, vaan ihminen elämänsä kukassa.

Kieli ohjaa ajattelua. On sanottu, ettemme niinkään puhu kieltä kuin kieli puhuu meitä. Kun sana *vanha* siivotaan pois, estetään julmaa kieltä loukkaamasta iäkkäitä ihmisiä.

Poliittisesti moitteettoman (korrektin) puhumisen vaatimus alkoi Suomessakin yleistyä 80-luvun edetessä. Perusajatuksena poliittisessa moitteettomuudessa on toisen ihmisen kunnioittaminen. Hänen persoonaansa pidetään arvossa. Sen tähden puheessa ei viitata arvostelevasti tai vähättelevästi mihinkään hänen piirteeseensä.

Erityisen varovaisia ollaan puhuttaessa sellaisista yksilön piirteistä, joiden perusteella ihmisiä syrjitään ja sorretaan tai jotka herättävät vieraskammoisia tai vierasvihasia reaktioita. Rasistinen ja sukupuolisovinnistinen toisen ihmisen kuvaaminen on poliittisesti täysin sopimatonta. Biologiaan perustuva loukkaaminen tai vähättely on erityisen törkeää. Solvataanhan toista jostakin, mille hän ei halutessaankaan voisi itse mitään. Vanhan ihmisen vähättely on biologiaan perustuvaa vähättelyä.

Poliittisesti sopimatonta on kommentoida myös sellaisia toisten ihmisten piirteitä, jotka ovat heidän omien valintojensa tuloksia. Kyse on jalosta autenttisuuden eli aitouden aatteesta. Ihminen on aito, kun päättää kaikki asiansa omintakeisesti itse. Toisen ihmisen aitoutta kunnioitetaan, kun ei kommentoida hänen valintojaan. Sen tähden on poliittisesti moitittavaa esimerkiksi viitata vähätellen tai arvostavasti toisen uskuntoon. Tanskalaiset profetaan pilakuvat olivat poliittisesti sopimattomia.

Kaikki ideologiat pyrkivät tuottamaan omat liioittelijansa eli fanaattikkonsa. On huvittavaa, kun poliittisen moitteettomuuden vaativat kieltävät puhumasta toisen ihmisen lihavuudesta. Olisi kuulemma viitattava toisen ihmisen *horizontaaliseen lahjakkuuteen*. On jo vaarallista, kun tahdotaan kieltää kommentoimasta moraalittomien ihmisten moraalialia. Lapsenraiskaajan poliittisesti moitteeton kuvaus on se, että hän on moraalisesti *erilainen*.

Poliittisen moitteettomuuden ideassa on ongelmia. Elämässä on oikeasti olemassa epämiellyttäviä asioita. Lihavuus ei ole lihavalle itselle kivaa. Poliittisesti korrekti ihminen ei huomaa kaksinkertaistavansa loukkausta viitatessaan muka moitteettomalla tavalla toisen lihavuuteen. Hänhän ensinnäkin osoittaa olevansa tietoinen kielteisestä asiasta toisessa ihmisessä: hän suorastaan nostaa esille hänen liiat kilonsa. Tähän hän lisää toisen loukkauksen. Hän suhtautuu alentuvan säälivästi ja holhoavasti punkeroparkaan.

Muuan tyttö tuli uskoon rippikoululeirillä. Synnit täytyy tietysti pyytää anteeksi. Tyttö riensi pyytämään leiriltä tultuaan anteeksi ystävättäreltään sitä, kuinka oli aina ajatellut, että tämä oli ruma. Poliittinen moitteettomuus on joskus samanlaista loukkaavaa toisen ihmisen epämiellyttävien piirteiden anteeksipyyttämistä häneltä itseltään.

Minä olen mieluummin (kylläkin vasta kohtalaisen) vanha ihminen kuin ikäihminen. Vanhuuteni voi kuulteni todeta. *Minua* ei tarvitse paapoa uskielen kiertoilmauksilla.

Virpi Uotinen:

Unohda ikäsi

Jyväskyläläinen **Virpi Uotinen** osoittaa psykologian väitöskirjassaan, että ihmisen käsitys omasta iästään on yhteydessä tämän terveyteen, jopa elinaikaan.

Viisauden avain on subjektiivinen ikä. Tieteen kielessä tämä tarkoittaa samaa kuin vanhan kansan uskomus, että ihminen on juuri niin vanha, minkä ikäiseksi hän itsensä tuntee. Tällä ihmismielen prosessilla voi olla hurjat seuraukset: se saattaa olla itseään toteuttava ennuste.

Uotinen tutki työssä olevien keski-ikäisten sekä jo eläkkeelle siirtyneiden käsityksiä ihanneistä suhteessa kronologiseen ikään. Aihepiiristä on entuudestaan lähinnä pohjoisame-

rikkalaisia tutkimuksia. Siellä valtaosa ihmisistä haluaa olla selkeästi omaa ikäänsä nuorempia, ja nuoruuden ihannointi näkyy jo varhaisessa keski-iässä.

Suomessa asiat ovat toisin. Itsensä ikäisekseen tunteminen ja tähän liittyvä hyväksyvä asenne oli yleisempää kuin jenkkitutkimuksen perusteella olisi voinut odottaa. Varsinkin naisten asenteissa ero näkyi selvästi.

Psyykinen joustavuus auttaa

Amerikkalaistutkimusten perusoletuksen mukaan nainen menettää ikääntyessään enemmän kuin mies, koska sikäläisessä kulttuurissa arvostetaan

kauneutta ja naisen ulkonäköä. Suomalaisessa yhteiskunnassa taas on vanhenevalle naiselle myönteisiä roolimalleja aina presidenttiä myöten, tutkija selittää.

Uotisen tutkimusaineisto on syntynyt pitkän Ikivihreät-seuruututkimuksen pohjalta. Siinä on kerätty tietoa ihmisten terveydestä ja toimintakyvystä jo 1980-luvulta lähtien. Seurannan ansiosta tutkija on voinut tulkita muun muassa ihmisen omaan ikään kohdistuvien asenteiden yhteyttä hänen terveydentilansa kehittymiseen, jopa edessä olevien elinvuosien määrään.

– Aika raju tulos tutkimuksessa on, että ihmisten oma kuvaus iästään 65 – 84 vuoden välillä ennusti heidän elossa pysymistään seuraavien

Joka toisen suomalaisen mielestä papintodistuksen syntymäaika ei kerro koko totuutta hänen iästään. Ajatuksessa piilee suuri viisaus. Elinvuosia näyttäisi siunaantuvan enemmän niille, jotka antavat huutia kalenteri-ikänsä.

kolmentoista vuoden aikana. Suurempi todennäköisyys kuolla seuruun aikana oli niillä, jotka olivat luonnehtineet ikäänsä vanhemmiksi. Kokeimus, että on ikäistään vanhempi, näyttäisikin ennakoivan kuolemaan johtavaa terveyden heikkenemistä ja olisi sitä kautta yhteydessä jäljellä olevan elinajan pituuteen.

– Psykkinen joustavuus näyttäisi olevan eräs hyvän ikääntymisen avaintekijä, tutkija selittää.

Vanhuudesta on vallalla negatiivisia yleistyksiä; usein ajatellaan, että vanhan ihmisen elämässä kaikki heikkenee. Tällöin kokemus, että poikkeaa ikätovereistaan edukseen, eikä voi hyväksyä kalenteri-ikänsä, saattaakin olla osoituksia psyykkisestä joustavuudesta.

Mielikuvat tukevat terveyttä

Uotisen tutkimuksessa on monia kiinnostavia tuloksia. Niistä yhden voisi kärjistää reippaaksi väitteeksi, että ikäasioissa itsepetos kannattaa. Pitkä seuranta osoitti, että itsensä kalenteri-ikänsä nuoremmiksi tuntevat säilyvät muita terveempinä. Näyttää siltä, että omaan nuorekkuuteen liittyvät mielikuvat antavat muutaman vuoden lisää elinaikaa.

Varmaan jokainen ihminen kuitenkin jollain hiljaisen tietämisen tasolla hoksaa eräällä tavoin vetävänsä itseään nenästä. Silti keho seuraa mielen antamaa suuntaa vahvistaen terveyttä ylläpitäviä prosesseja.

Virpi Uotinen ei sanoisi ilmiötä itsepetokseksi.

– Puhuisin mieluummin psyykkisestä joustavuudesta. Optimistinen ja myönteinen suhde elämään helpottaa ja toimii ihmistä suojaavana tekijänä. Voimme muodostaa asioihin sellaisen suhteen, joka on oman hyvinvointimme kannalta mielekäs. Voimme nostaa esiin tiettyjä puolia vanhenemisestä ja pitää muita vähemmän merkityksellisinä. Sillä tavalla muutokset toimintakyvyssä ja terveydessä tulevat hallittaviksi.

Tärkeitä on myös, minkälaista palautetta ikääntyvä ihminen saa ympäristöltään. Yhteiskunnan tasolla mielekästä ja myönteistä suhdetta ikääntymiseen on viritelty jo monen vaalikauden ajan. Työelämän ikäohjelmien asiantuntijat ovat puhuneet ikääntymisen voimavaroista jo pitkään.

On vedottu iän myötä kristallisoituvaan älyyn ja viisauteen.

Tilaa monenlaiselle osaamiselle

Nykyiseen nopean opiskelu-uran, huippuosamisen ja tehokkuuden puhuntaan kuluu usein käänteisenä vanhempien työntekijöiden aliarviointi. Siinä menossa heitetään helposti jopa nelikymppisetkin yli laidan, jos vallan käyttäjä itse sattuu olemaan vasta 'kolkyt ja risat'.

– Toisaalta nelikymppinenkin voi kokea toiseutta kaksikymppisiin työelämässä. Ehkä hän jo itsekin on joutunut miettimään muutoksia, ja arvioimaan, mitä joku nuorempi osaa paremmin. Jos ihmisellä on kykyä refleksiiviseen ajatteluun, ei ikärasismi tästä kuitenkaan pääse versomaan, tutkija arvelee. Ainakin asiantuntijayhteisöissä on tilaa monenlaiselle osaamiselle.

– Ratkaisevaa on, mitä palkitaan. Työelämässä saatetaan vahvasti korostaa ominaisuuksia jotka liittyvät vaikkapa nopeisiin hoksottimiin. Nehän ovat vastavalmistuneilla parhaimmillaan. Vastavasti ei ehkä haluta nähdä, mitä kaikkia taitoja elämäkokemus tarjoaa, vaikkapa kyvyn kohdata muutostilanteita ja nähdä laajoja kokonaisuksia.

Tarkkuutta ikäkeskusteluun

Virpi Uotisen mielestä ikääntymisestä ei enää välttämättä puhuta joko myönteisesti tai kielteisesti, vaan puhe on monipuolistunut. Hän seuraa ikäsensitiivisesti naistenlehtiä ja televisiota, joista saa hyvin tietoa vallitsevasta arvomaailmasta. Ilmassa näyttäisi nyt olevan monenlaista ikäkeskustelua. Työelämässä saatetaan puhua ikäsyrintästä, mutta henkilöhaastatteluissa vakuutellaan ahkerasti että keski-ikä ja sen jälkeinen aika on elämän parasta aikaa.

Uotinen kaipaa ikäkeskustelussa tarkempaa erittelyä siitä, missä yhteydessä ikä on yhteiskunnassa merkityksellinen asia, missä taas ei. Erittelevää otetta tarvitaan, jotta kyettäisiin vaikuttamaan ikäsyrintää ylläpitäviin käytäntöihin ja niiden taustalla piileviin asenteisiin.

Teksti: Eino Nykänen

Kuvat: Juha Sorri

Toimittajalta

Ihmisen ikä on monipiippuinen juttu

Marcel Proust sanoi aikanaan, että ihminen on olento vailla kiinteää ikää.

Biologinen ikämme saattaa heitellä kymmenen – toistakymmentä vuotta alas-, tai ylöspäin kalenteriin merkitystä kronologisesta iästämme. Psykologinen, sosiaalinen ja toiminnallinen ikä vielä jotenkin on helppo ymmärtää, mutta institutionaalinen ja juridinen ikä kuulostavat jo teoriaherrojen puuhilta. Niidenkin kautta ihminen kuitenkin hankkii kokemusta omasta itsestään suhteessa elämän virtaan. ”Pystymme löytämään itsestämme niin lapsen, nuoren, aikuisen kuin vanhankin täysin riippumatta kronologisesta iästämme”, gerontologi **Jyrki Jyrkämä** on todennut.

Jyrkämää mukaillen ”Mieli voi olla nuori, mutta muisti on vanha”; ollaan tekemisissä psykologisen ikämääritelmän kanssa. Ihminen voi nähdä hyvin mutta kuulla huonosti; kyseessä on biologinen ikä. Sosiaalinen ikä kielii elämäkokemuksesta, ja institutionaalinen ikä voi kertoa, että olen liian vanha saadaksesi työpaikan, mutta liian nuori eläkkeelle. Voin päättää ansaitsemiini rahojen käytöstä, mutta juridinen ikäni, nuoruuteni, estää menemästä naimisiin.

Vähemmälläkin todistelulla voi mennä usko kalenteriin. Silti karkeat yleistyksykset jylläävät kansan keskuudessa. Parikymmentä vuotta sitten tutkittiin, miten nuoret peruskoululaiset määrittelivät vanhuuden. Yleisesti vanhuuden alkamisrajan pidettiin 60 vuotta, ja pienen vähemmistön mielestä vanhuus alkoi jo nelikymppisenä. Varsinkin kaupunkilaisnuorista löytyi näin ajattelevia. Silti heidän mielestään vanhuuteen liittyy hyviä asioita, kuten viisautta, elämän kokemuksen lisääntymistä, ymmärtäväisyyttä ja seestymistä. Sen sijaan maalaisnuoret näkevät vanhuudessa raihnaisuutta, sairauksia ja höperöitymistä.

Valistuneet uutistoimittajatkin ovat erehtyneet kertomaan ”60-vuotiaan vanhuksen” joutuneen auto-onnettomuuteen. Gerontologi sanoi kuusikymppistä myöhäiskeskä-ikäiseksi. Emeritusprofessori **Eino Heikkisen** mielestä ”vanhoja olemme vasta 80-vuotiaina”, vaikka biologiset vanhenemisprosessit meissä jokaisessa alkavatkin vaikuttaa noin 45 ikävuoden molemmin puolin.

Eino Nykänen

Työeläkejärjestelmän keskeinen

tavoite on turvata eläkeajaksi

entisen toimeentulon tason

kohtuullinen säilyttäminen.

Mitä tämä kohtuullisuus on?

Varsin yleisesti katsotaan, että eläkkeen ei ole perusteltua olla yhtä suuri kuin palkka. Ainakin vanhuuseläkkeelle siirtyminen ajoittuu elämänvaiheeseen, jossa kulutustarve on jo vähentynyt. Ollaan yleensä jo ns. ”tyhjän pesän” vaiheessa, jossa lapset ovat itsenäistyneet, ja koti on varustettu. Työntekoa on myös syytä palkita paremmin kuin eläkkeellä oloa.

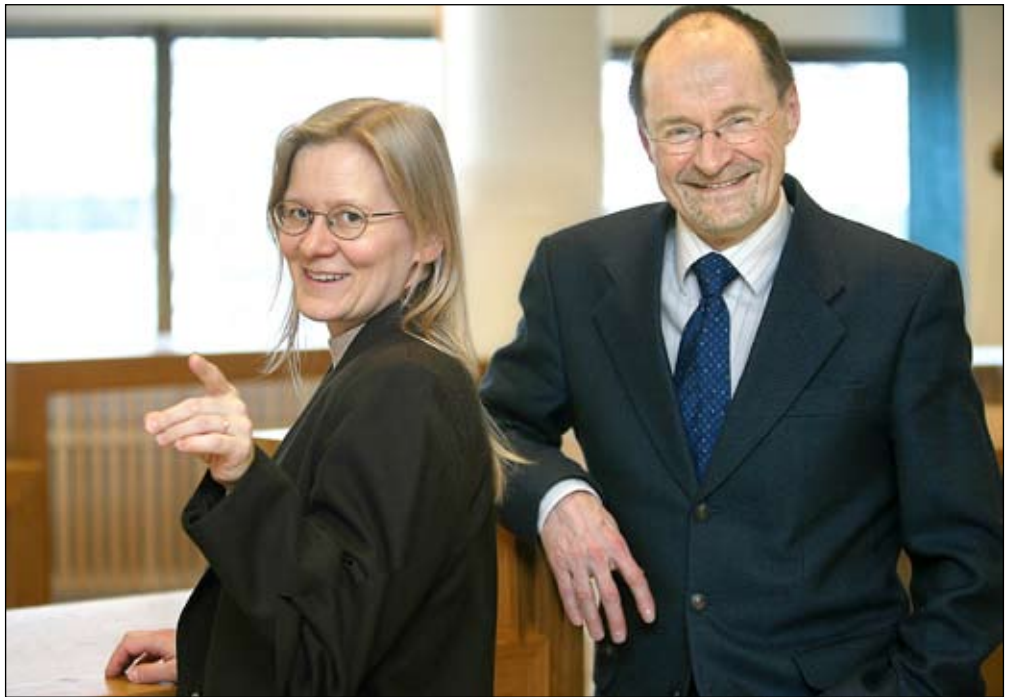
”Monen yrittämisen ja erehtymisen kautta on meillä ja muualla päädytty siihen, että eläkkeen määrä 60 % loppupalkasta on sopiva tavoite.” Näin kirjoitti **Teivo Pentikäinen** vuonna 1997. Tämä korvausaste on laajalti hyväksytty tavoite-tasoksi, johon pitäisi päästä ns. täyden työuran, eli 40 vuoden työskentelyn jälkeen.

Vaikka työeläkejärjestelmän säätämisen aikoihin 40 vuoden työura mahdollisti vain 40 prosentin korvausasteen, niin tavoitteen nähtiin kuitenkin olevan 60 prosentissa. Vuonna 1975 eläkkeen karttumisprosenttia korotettiin 1,5 prosenttiin vuotta kohti, jolloin 40 vuoden uran korvausasteeksi muodostui 60 prosenttia palkasta.

Työeläkejärjestelmän alkuvuosikymmeninä korvausaste oli varsin selkeästi määritelty. Kyse oli eläkkeen ja loppupalkan suhteesta. Sekä eläkkeensaajan että työeläkejärjestelmän näkökulmasta korvausasteella oli sama merkitys ainakin pitkän TEL-työsuhteen ja -eläkkeen tapauksessa. Vuosien mittaan eläkkeen laskentasääntöihin on kuitenkin tehty muutoksia, jotka ovat mutkistaneet asiaa.

60 prosentista 50 prosenttiin

Eläkkeen korvausasteeseen vaikuttaa eläkepalkan, eli sen palkan, josta karttumat lasketaan, määrittely. Työeläkelakien voimassaolon alkuvuosina eläkepalkka oli eläkettä edeltävän kahden kalenterivuoden palkkojen keskiarvo. Vuonna 1968 se muuttui neljän viimeisen vuoden palkkaan perustuvaksi, ja vuonna 1996 asteittain kymmenen viimeisen vuoden mukaan määräytyväksi. Nämä

TOIMEENTULON KOHTUULLISUUS

JA ELÄKKEIDEN KORVAUSASTE

muutokset vaikuttivat korvausastetta alentavasti. Myös palkansaajan eläkemaksun vähentäminen eläkepalkasta vuodesta 1996 lähtien vaikutti korvausastetta alentavasti.

Indekseillä on suuri vaikutus korvausasteeseen. Ansioiden korottaminen eläkkeellesiirtymivuoden tasoon tapahtui ensin ansiotasoindeksin mukaisena. Siirtyminen niin sanottuun puoliväli-indeksiin (jossa ansiotason muutosten ja hintatason muutosten paino on yhtä suuri) vuonna 1977 alensi korvausastetta, koska normaalioloissa ansiot kehittyvät nopeammin kuin hinnat.

Koska eläke ennen vuotta 2005 määräytyi työsuhteittain, saattoi työpaikan vaihtaminen heikentää korvausastetta verrattuna yhtäjaksoiseen työsuhteeseen, jos henkilön ansiotaso kehittyi nopeammin kuin puoliväli-indeksi. Näin siksi, koska vapaakirjojen eläkepalkkoja ja eläkkeitä korotettiin puoliväli-indeksillä eläkkeen alkamisen tasoon, kun taas työansiot kehittyivät keskimäärin ansiotasoindeksin mukaan. Lisäksi työuran alussa palkat ovat yleensä matalampia kuin loppupuolella ja useasti työpaikkaa vaihtaneella

myös pienemmät uran alun ansiot vaikuttivat eläkkeen määrään.

Arvioimme, että kaikkien näiden muutosten jälkeen täyden uran tehneen eläkkeensaajan korvausaste oli 2000-luvun ensimmäisinä vuosina lähempänä 50 prosenttia viimeisestä palkasta.

Vaiko sittenkin 60 prosenttia

Eläkkeensaajan kannalta työeläkejärjestelmään tehdyt muutokset vuoden 1975 jälkeen ovat siis vaikuttaneet korvausastetta alentavasti. Eläkejärjestelmän kannalta katsoen voi kuitenkin olla sitä mieltä, että täyden uran korvausaste pysyi 60 prosentissa aina vuoteen 2005 asti.

Järjestelmän näkökulmasta korvausaste tarkoittaa eläkkeen suhdetta siihen eläkkeen perusteena olevaan palkkaan, josta eläke lopulta lasketaan. Tämä on selkeää yhden työsuhteen tapauksessa, mutta myös yleisemmin, jos ajatellaan eläkepalkaksi eri työsuhteilta laskettujen eläkepalkkojen työsuhteiden kestoajoilla painotettua keskiarvoa.

60 prosentin tavoitetasoa voidaan lähestyä

Työeläkelainsäädännön korvausteeseen vaikuttaneet muutokset täyden työuran tapauksessa

1962	40 % kahden viimeisen vuoden säännöllisten palkkojen keskiarvosta, ansiotasoindeksi
1968	40 % neljän viimeisen vuoden kahden parhaan palkkojen keskiarvosta, ansiotasoindeksi
1975	60 % neljän viimeisen vuoden kahden parhaan palkkojen keskiarvosta, ansiotasoindeksi
1977	Ansiotasoindeksistä puoliväli-indeksiin (hintojen ja palkkojen muutosten paino yhtä suuri)
1979	60 % neljän viimeisen vuoden "kahden keskimmäisen" palkkojen keskiarvosta
1996	60 % kymmenen viimeisen vuoden palkkojen keskiarvosta
1996	Eläkepalkasta vähennettiin palkansaajan eläkemaksu

2005 lainsäädännön mukaisia karttumaprosentteja / korvausteita

18–67-vuotiaan vuotuisten karttumisprosenttien summa	94 %
otetaan huomioon palkkakerroin ja palkansaajan eläkemaksu + elinaikakerroin (vuonna 1987 syntynyt)	80 %
40 vuoden ura päättyy eläkkeeseen 63-vuotiaana (karttumisprosenttien summa)	64 %
+ palkkakerroin, palkansaajan eläkemaksu, elinaikakerroin	46 %
40 vuoden ura päättyy eläkkeeseen 68-vuotiaana (karttumisprosenttien summa)	79 %
+ palkkakerroin, palkansaajan eläkemaksu, elinaikakerroin	57 %

myös ajatellen sitä vuotuisten karttumisprosenttien summana. Voidaan ajatella, että tämäkin oli maksimissaan 60 prosenttia, koska eläke rajattiin yhteensovituksella enintään 60 prosenttiin korkeimmasta eläkepalkasta.

Vuoden 2005 uudistus muutti paljon

Oma mielenkiintoinen kysymyksensä on, mitä korvausteille tapahtuu vuoden 2005 uudistuksen jälkeen. 60 prosentin yhteensovitusraja

poistuu, ja eläke voi nousta selvästi tätä korkeammaksi suhteessa korkeimpaan palkkaan, jos työura on hyvin pitkä.

Jos lasketaan pelkästään karttumisprosentit ikäväliltä 18 – 67 yhteen 50 vuoden työuran ajalta, karttumaprosentti voisi olla jopa 94 prosenttia. Se tarkoittaa samalla myös sitä mahdollista korvaustetta, joka eläkkeensaajalla olisi maksimissaan, jos eläke laskettaisiin puhtaasta bruttopalkasta. 40 vuoden työura, joka päättyy eläkkeeseen 63 vuoden iässä antaa vastaavalla tavalla laskettuna 64 prosentin karttumaprosentin ja samanpituisen ura, joka päättyy 68 vuoden ikään, tuottaa 79 prosentin karttumaprosentin. Nämä ovat huomattavasti korkeampia prosentteja kuin aiemman eläkejärjestelmän vastaavalla tavalla laskettu 60 prosenttia.

Kun otetaan huomioon se, että ansiot korotetaan eläkkeellejäämisvuoden tasoon palkkakertoimella, ja että palkansaajan eläkemaksu vähennetään bruttopalkasta, niin 50 vuoden uran korvauste laskee 80 prosenttiin. Laskelmassa on oletettu, että ansiot kehittyvät reaalisesti 1,75 prosenttia vuosittain, palkansaajan ansiot noudattavat yleistä ansiokehitystä ja maksut ovat ETK:n vuonna 2004 tekemien ennustelaskelmien mukaiset.

Elinaikakerroin laskee korvausteita

Oman mutkistavan piirteensä tuo elinaikakerroin. Kun se otetaan huomioon, niin suurin mahdollinen 50 vuoden uran karttumaprosentti tai korvauste alenee 69 prosenttiin vuonna 1987 syntyneellä ja vuonna 2005 eläkkeelle jäävällä palkansaajalla olettaen, että 62-vuotiaan elinajan odote kehittyi Tilastokeskuksen vuoden 2004 väestöennusteen mukaisesti.

Vuoden 2005 säännökset mahdollistavat suoremman karttumaprosentin kuin aikaisemmat säännökset. Tähän vaikuttaa paljon se, että eläkettä on mahdollista kartuttaa peräti 50 vuoden aikana. Vuonna 1987 syntynyt saa 63-vuotiaana päättyvän 40 vuoden uran ajalta korvausteeksi 46 prosenttia ja 68-vuotiaana päättyvä ura 57 prosenttia. Elinaikakerroin tekee eläkkeen riippuvaiseksi syntymäkohortista ja sen odotettavissa olevasta eläkevuosien määrästä.

Edellä esitetyt laskelmat kuvaavat eläkejärjestelmän säännösten sallimia suurimpia mahdollisia karttumaprosentteja. Todellisuudessa korvausteisiin vaikuttaa paljon se, miten pitkään ollaan työssä. Lisäksi korvausteeseen vaikuttaa se, miten paljon palkkoja on ansaittu eri karttumisprosenttien aikana. Kun palkat yleensä nousevat iän myötä, painottuu korotettujen karttumien ajanjaksoina ansaittu eläke.

ETK:n laskelmien mukaan työeläkkeiden keskimääräinen korvauste nousee vielä ehkä kymmenkunta vuotta ja alkaa sitten laskea aina vuoteen 2050 saakka. Korvausteiden loivaan laskuun on suurimpana syynä elinaikakerroin. EU-vertailussa tehtyjen esimerkkilaskelmien mukaan Suomen korvausteiden alenema ei kuitenkaan ole niin iso kuin esimerkiksi Ruotsissa. Arvioita korvausteiden ja työeläkkeiden tulevasta kehityksestä on laajemmin esitelty Eläketurvakeskuksen viime vuonna julkaisemassa raportissa.

Kyse eläkeläisten toimeentulosta

Työeläkejärjestelmän synnyn ja alkuvuosien kaltainen selkeä 60 prosentin korvauste on siis vuosien mittaan hämärtynyt. Koska vuoden 2005 uudistuksen jälkeen työeläke määräytyy koko työuran palkkojen perusteella, karttumisprosentit vaihtelevat eri ikäisillä ja elinaikakerroin vaikuttaa alkavaan eläkkeeseen, niin karttuva eläke kuin korvaustekin vaihtelevat myös täyden työuran tehneiden välillä.

Eläketurvan riittävyttä arvioitaessa on siis tukeuduttava muihin näkökulmiin kuin 60 prosentin korvausteeseen. Eläkkeiden taso, niiden suhde työssäoloaikaisiin ansioihin ja suhde yleiseen tulo- tai ansiotasoon ovat riittävyyden kannalta olennaisia arviointiperusteita. Lopulta kyse on eläkeläisten toimeentulosta, johon vaikuttavat eläkkeiden lisäksi mm. verotus, muu sosiaaliturva ja kulutustarpeet. 60 prosenttiin tiivistetty kohtuullisuuden tavoite on vuosien myötä muuntunut monipuolisempaa tarkastelua vaativaksi tehtäväksi.

Marjukka Hietaniemi

*Kehityspäällikkö
Eläketurvakeskus*

Hannu Uusitalo

*Johtaja
Eläketurvakeskus*

Teivo Pentikäinen: Muisteluja ja kommentteja työeläkejärjestelmästä, s. 44. Teoksessa Eläkepolitiikka 2000-luvulle, toimittanut Pekka Varoma. Eläketurvakeskus ja Työeläkelaitosten liitto 1997.

Indeksiturvan ja eläkepalkan laskennan muutoksia on tarkastellut laajemmin Markku Hänninen: Työeläkkeiden indeksiturvan ja eläkepalkan kehityspiirteet vuosina 1962–2005. Eläketurvakeskuksen katsauksia 4/2004.

Suvi Anttila, Marjukka Hietaniemi, Ismo Risku, Janne Salonen ja Hannu Uusitalo: Miten työeläkkeet kehittyvät? Laskelmia eläkkeiden pitkän aikavälin kehityksestä. Eläketurvakeskuksen raportteja 2005:4.

RISKI MAKSAA

Yrityskohtaisesti määräytyvä TEL-työkyvyttömyyseläkemaksu houkuttelee parantamaan työntekijöiden työkykyä, sillä yritysten maksamat työkyvyttömyyseläkemaksut perustuvat riskin mukaiseen maksuluokkaan.

Ilmarisen aktuaarijohtaja Hillevi Mannonen ohjasi työkyvyttömyyseläkemaksun muutosta valmistellutta työryhmää.

Työkyvyttömyyseläkemaksu uudistui tämän vuoden alussa.

– Yrityksen on nyt aikaisempaa helpompaa seurata työkyvyttömyysriskin vaikutusta vakuutusmaksuunsa, toteaa Ilmarisen aktuaarijohtaja **Hillevi Mannonen**.

Suurissa yrityksissä voidaan työhyvinvointia pitkäjänteisesti parantamalla saada aikaan merkittäviä, jopa useiden satojentuhansien eurojen säästöjä.

– Uusi TEL-työkyvyttömyyseläkemaksu on aiempaa selkeämmin bonusjärjestelmän tyyppinen tariffimaksu. Se toimii vähän samaan tapaan kuin lakisääteisessä tapaturmavakuutuksessa. Mitä enemmän yrityksessä on työkyvyttömyysta-

pauksia, sitä suurempi työkyvyttömyysmaksu on – ja myös päinvastoin, Mannonen pelkistää.

Maksuluokka omavastuun tilalle

Työnantajat on jaettu omien toteutuneiden työkyvyttömyyseläkekustannusten mukaan yhteentoista maksuluokkaan.

– Kun työeläkeyhtiö laskee maksuluokan, yrityksen omaa eläkemenoa verrataan vastaavan ikäjakauman mukaiseen keskimääräiseen työkyvyttömyyseläkemenoon. Yrityksille, joissa on paljon työkyvyttömyystapauksia, tulee korkea maksuluokka ja vastaavasti yrityksille, jossa on vain vähän työkyvyttömyysmenoja, alhainen maksuluokka, Mannonen selvittää.

Maksuluokka määrätään nyt etukäteen seuraavalle kalenterivuodelle. Työkyvyttömyyseläkemaksu perustuu työnantajan kahden edeltävän vuoden aikana alkaneiden työkyvyttömyyseläkkeiden todellisiin menoihin. Maksuluokka korvaa aiemman yritysten maksaman työkyvyttömyyseläkkeen omavastuun.

Euromääräiset erot suuria

Uusi työkyvyttömyyseläkkeiden tariffijärjestelmä kannustaa edelleen yrityksiä huolehtimaan työntekijöiden työkyvystä ja hyvinvoinnista suoraan euroilla. Suuryrityksissä erot ylimmän ja alimman maksuluokan välillä voi olla miljoonia euroja.

Alimmillaan suuryrityksen työkyvyttömyyseläkemaksu voi olla vain 10 prosenttia työkyvyttömyyseläkkeen perusmaksusta, joka on tällä hetkellä keskimäärin 2 prosenttia palkkasummasta.

Esimerkiksi 800 ihmistä työllistävässä ikä-kaumaltaan keskimääräisessä yrityksessä, joka on hoitanut työolot kuntoon ja panostanut työntekijöidensä työkykyyn, työkyvyttömyyseläkemaksu voi alimmillaan olla alle 50 000 euroa vuodessa keskipalkalla arvioituna.

– Vastaavasti toisessa 800 ihmistä työllistävässä yrityksessä, joka on korkeimmassa maksuluokassa, työkyvyttömyyseläkemaksu voi olla jopa 5,5-kertainen perusmaksuun verrattuna. Silloin työkyvyttömyyseläkemaksu olisi korkeimmillaan jo yli 2 miljoonaa euroa vuodessa eli todella paljon enemmän kuin parhaimmissa vastaavankokoisissa yrityksissä, Mannonen vertaa.

Panostukset työkykyä ylläpitävään toimintaan sekä kuntoutukseen näkyvät yrityksen maksamissa työkyvyttömyyseläkemaksuissa yleensä muutamien vuosien viipeellä.

– Kun henkilöstö pysyy töissä terveenä, syntyy vähemmän työkyvyttömyyseläkkeitä ja yrityksen maksuluokka laskee, Mannonen kertoo.

Kuntoutus maksaa itsensä takaisin

Panostukset työkykyä ylläpitävään toimintaan sekä kuntoutukseen näkyvät yrityksen maksamissa työkyvyttömyyseläkemaksuissa yleensä muutamien vuosien viiveellä. Kun henkilöstö pysyy töissä terveenä, syntyy vähemmän työkyvyttömyyseläkkeitä ja yrityksen maksuluokka laskee, Mannonen kertoo.

Seuraavan vuoden maksuluokka ei riipu edellisen vuoden maksuluokasta, vaan ainoastaan myönnettyistä työkyvyttömyyseläkkeistä. Näin ollen maksuluokka voi muuttua kerralla useamman portaan suuntaan tai toiseen.

Mannonen uskoo, että työkyvyttömyyselä-

kemenosta on tulossa entistä näkyvämmän osa yritysten kustannusseurantaa. Työkyvyttömyyseläkkeen maksuluokan pudottaminen on yritykselle selkeä ja mitattava tavoite.

– Kuntoutustoiminta kannattaa aina, koska kuntoutuskulut eivät vaikuta maksuluokkaan.

Tällä hetkellä suurin osa suomalaisyrityksiä on maksuluokissa 1–5.

Toimiala ei ratkaise

Yrityskoko vaikuttaa entiseen tapaan työkyvyttömyyseläkemaksun määräytymiseen, toimiala ei. Jos yrityksessä on tällä hetkellä alle 50 työntekijää, se maksaa keskimääräistä työkyvyttömyyseläkkeen perusmaksua eli 2 prosenttia palkoista. Vuo-

Osastopäällikkö Christina Lindell Eläketurvakeskuksesta muistuttaa, että työkyvyttömyyseläkemaksun uudistuksen takana ovat kansainväliset tilinpäätös-muutokset.

den 2007 alusta raja määräytyy palkkasumman mukaan ja raja on 1,3 miljoonaa euroa.

– Kooltaan yli 50 hengen ja alle 800 hengen yritysten välillä maksu määräytyy liukuvasti. Perusmaksun osuus vähenee ja yksilöllisen maksuluokan perusteella määräytyvän maksun osuus kasvaa, kun henkilöstömäärä tulee suuremmaksi, kertoo osastopäällikkö **Christina Lindell** Eläketurvakeskuksesta.

Jos yrityksessä on yli 800 työntekijää, yrityksen maksuluokka ja työkyvyttömyyseläkemaksu määräytyvät täysin sen oman työkyvyttömyyseläkemenoon sidotun maksuluokan mukaan.

Uusi maksuluokkamalli ottaa huomioon myös yrityksen työntekijöiden ikäjakauman. Keskimääräistä vanhempi ikärakenne ei Lindellin mukaan johda kuitenkaan suurempaan maksuluokkaan.

– Toisaalta, koska työntekijän ikä vaikuttaa työkyvyttömyysmaksun määrään, saman mak-

suluokan sisällä vanhempi ikärakenne johtaa korkeampaan maksuun kuin nuorempi ikärakenne, Lindell selvittää.

Tilinpäätösmuutos taustalla

Työkyvyttömyyseläkemaksu-uudistuksen taustalla on uusi IFRS-kirjanpitostandardi. Vaarana oli, että pörssinoteeratut yritykset olisivat muuten joutuneet tekemään työkyvyttömyysetuudesta johtuvia varauksia tilinpäätöksiinsä.

– IFRS-standardi pakotti työeläkeyhtiöt uudistuksiin. Etusijalla olivat taloudelliset asiat, Lindell sanoo.

Nyt uudistuksen jälkeen määrättävä työkyvyttömyyseläkemaksu on lopullinen. Eläketa-pauksiin liittyvää lisäperintää tai palautusta ei enää tapahdu maksuvuoden jälkeen. Vanhaan järjestelmään verrattuna työkyvyttömyyseläkemenokehitys vaikuttaa viiveellä.

– Maksu on muuttunut jälkikäteismaksusta etukäteismaksuksi. Hyvää uudessa järjestelmässä on, että maksun vuotuinen vaihtelu tasoittuu ja ennakoitavuus lisääntyy. Maksujen määrätymisen läpinäkyvyys on parantunut, Lindell kiittelee.

Lähtökohtana uudistuksessa on myös ollut, että työkyvyttömyyseläkekustannukset ovat keskimäärin samaa tasoa kuin aiemmin.

Maksuluokkiin perustuva suurten yritysten työeläkemaksu tuli voimaan tämän vuoden alussa.

Jos yritys vaihtaa eläkeyhtiötä, maksuluokka seuraa mukana.

Alle 50 työntekijän yrityksiä uudistus ei koske. Ne maksavat edelleen kiinteää perusmaksua, joka perustuu keskimääräiseen työkyvyttömyyseläkemenoon.

Teksti ja kuvat: Kari Rissa

Yrityskoko vaikuttaa - työhyvinvointi ratkaisee?

Työkyvyttömyyseläkemaksun suuruus riippuu yrityksen koosta.

Vähintään 800 työntekijän yrityksen maksu määräytyy kokonaan sen oman työkyvyttömyyseläkemenon mukaan. Alle 50 työntekijän yritykset maksavat saman perusmaksun, joka vastaa keskimääräistä eläkemenoa.

Esimerkiksi rakennusalalla, joissa työkyvyttömyysriski on tunnetusti suuri, sopivasti valitun yrityskoon antamat säästöt voivat helposti olla jopa kymmeniätuhansia euroja vuodessa, jos yritys pääsee kalliista yksilöllisesti määräytyvästä maksuluokasta yleiseen, sillä kaikissa alle 50 työntekijän yrityksissä työkyvyttömyysmaksu on kaksi prosenttia palkoista. Korkeimmassa yksilöllisessä maksuluokassa 11 maksuluokakerroin sen sijaan on 5,5 ja työkyvyttömyysmaksu jo 11 prosentin luokkaa palkoista.

Tämäntyyppiset järjestelyt tai yritysten jakamiset pienempiin eivät ole työeläkeyhtiöiden mukaan todellisuudessa kovin yleisiä, mutta ovat toki mahdollisia. Mielenkiintoista on nähdä, miten esimerkiksi rakennusalalla ensi vuonna toimitaan.

Alle 50 työntekijän yritykset eivät kuitenkaan voi vaikuttaa työtoiminnalla oman työkyvyttömyyseläkemaksunsa suuruuteen.

Todelliset työkyvyttömyysmenot voivat olla saman toimialan yritysten välillä varsin suuria. Tämä merkitsee, että hyvin työkykyasiansa hoitaneet pienyritykset maksavat työeläkekuluja sellaisten huonosti hoidettujen yritysten puolesta, joissa sattuu paljon kalliita työkyvyttömyyseläketapauksia.

Kari Rissa

Suurtyönantajien työkyvyttömyysmaksu uudistui

Seija Lehtonen ja Eliisa Ryyänen laskelmien konkreettisessa heijastuksessa.

Työeläkevakuutusyhtiössä vakuutuksen otta-
neen suurtyönantajan TEL-vakuutusmaksuun si-
sältyvä työkyvyttömyysmaksu uudistui 1.1.2006
alkaen. Uudistus koskee yrityksiä, joilla on vä-
hintään 50 työntekijää. TEL-tökyvyttömyys-
maksuun aiemmin sisältynyt omavastuinen
maksun osuus korvattiin maksuluokkiin perus-
tuvan tekniikan mukaisella maksulla.

Työkyvyttömyyseläkemaksu määräytyy etukäteen tariffimaksuna ja siihen vaikuttavat yrityksen oma työkyvyttömyyseläkemeno, henkilöstön määrä ja ikärakenne. Uudella tavalla laskettu maksu vastaa tasoltaan keskimäärin entistä työkyvyttömyyseläkemaksua.

Aiemmin suurtyönantaja maksoi osittain omavastuutekniikan mukaista työkyvyttömyyseläkemaksua. Omien työkyvyttömyystapausten vaikutus maksussa nousi lineaarisesti yrityksen koon kasvaessa 50 työntekijästä 800 työntekijään. Vähintään 800 työntekijän yrityksen työkyvyttömyyseläkemaksu muodostui pelkästään yrityksen omien työkyvyttömyyseläkkeiden kustannuksista.

Muutoksen taustalla on IFRS-tilinpäätösstandardi, jonka mukaisesti julkisesti noteerattujen yritysten on EU-alueella tehtävä konsernitilinpäätöksensä. Pörssiyhtiöiden ei tarvitse nyt kirjata työkyvyttömyysetuuksia etukäteen velaksi IFRS-konsernitilinpäätöksessään. Etukäteen määräytyvä työkyvyttömyyseläkemaksu on lopullinen, eikä yritykselle enää tule jälkikäteen lisämaksua tai palautusta.

Vahinkohistoria vaikuttaa

Maksun määräytymistä varten yritykset jaetaan maksuluokkiin niiden omien työkyvyttömyystapausten perusteella. Erisuuruisille työkyvyttömyysriskeille määriteltäviä maksuluokkia on 11, joissa kussakin on eritasoinen maksu. Mitä pienempi on yrityksen omien työkyvyttömyyseläketapausten eläkemeno, sitä alempi on sen maksuluokka ja sitä pienempi työkyvyttömyyseläkemaksu.

Maksuluokan määrittämistä varten yritykselle lasketaan vuosittain riskisuhde, joka saadaan suhteuttamalla yrityksen eläkemeno vastaavan

ikäjakauman mukaiseen keskimääräiseen työkyvyttömyyseläkemenoon. Siten yrityksen työntekijöiden ikärakenne ei vaikuta maksuluokan määrittymiseen, mutta vaikuttaa sen sijaan maksuun maksuluokan sisällä.

Eläkemenoon vaikuttavat kyseisen vuoden aikana myönnetty työkyvyttömyyseläkkeet, osatyökyvyttömyyseläkkeet ja yksilölliset varhaiseläkkeet. Kuntoutustukia ja muita kuntoutuskuluja ei oteta huomioon maksuluokkaa määrättäessä.

Yrityksen maksuluokka määräytyy kahden viimeksi toteutuneen vuoden riskisuhteiden perusteella. Vuoden 2006 maksuluokka perustuu vuosien 2003 ja 2004 riskisuhteisiin; yrityksen vuoden 2006 maksun tasoon vaikuttavat siis vuosien 2003 ja 2004 työkyvyttömyystapausten johtuen saattaa yrityksille vielä tänä vuonna tulla vuosilaskentojen perusteella lisämaksua tai palautusta.

Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö vahvistaa vuosittain yhtiöiden maksuperusteesta oheisen taulukon (v. 2006) mukaiset maksuluokkien riskisuhderajat sekä maksuluokkakertoimet. Etenkin

mallin käyttöönoton alkuvuosina kiinnitetään huomiota maksujen riittävyyteen ja mallin yksityiskohtia tarkistetaan kokemusten mukaan.

Maksuluokka seuraa yhtiötä vaihdettaessa

Kunkin maksuluokan maksu saadaan kertomalla työkyvyttömyysperusmaksu kyseisen luokan maksuluokkakertoimella. Perusluokan eli 4. luokan maksut vastaavat työkyvyttömyyseläkemenon keskimääräistä tasoa. Alimmillaan työkyvyttömyyseläkemaksu on 10 prosenttia perusluokan maksutasosta, joka vuonna 2006 on keskimäärin 2 prosenttia palkoista. Korkeimmillaan työkyvyttömyyseläkemaksu on perusmaksuun verrattuna 5,5-kertainen. Yrityksen maksuluokka tarkistetaan vuosittain. Uusi, vähintään 50 työntekijän yritys maksaa ensimmäisten vuosien ajan perusluokan mukaista maksua.

Jos yrityksellä on eri henkilöpiireille työeläkevakuutukset eri eläkeyhtiöissä, kukin yhtiö määrittelee yrityksen maksuluokan kyseisessä yhtiössä olevien vakuutusten perusteella. Sen sijaan suurtyönantaja-aste määräytyy yrityksen työntekijöiden kokonaislukumäärän mukaan. Yrityksen vaihtaessa eläkeyhtiötä maksuluokka seuraa mukana. Yritysjärjestelyjen yhteydessä otetaan huomioon sen vakuutuksen maksuluokka, josta työntekijät siirtyvät.

Alle 50 työntekijän yritykset maksavat edelleen kiinteää perusmaksua, joka perustuu TEL:n keskimääräiseen työkyvyttömyyseläkemenoon. Yrityksen koon noustessa 50:stä 800 työntekijään, maksuluokkamallin osuus työkyvyttömyyseläkemaksusta kasvaa lineaarisesti. Vähintään 800 työntekijän yrityksen työkyvyttömyyseläkemaksu määräytyy täysin maksuluokkamallin mukaan. Vuodesta 2007 alkaen yrityksen koko määritetään palkkasumman perusteella.

Maksuluokka	Maksuluokan riskisuhderajat	Maksuluokkakerroin	Maksuluokan keskimäär.maksu % palkasta
11	vähintään 5	5,5	11,0
10	4,00-4,99	4,5	9,0
9	3,00-3,99	3,5	7,0
8	2,50-2,99	2,75	5,5
7	2,00-2,49	2,25	4,5
6	1,50-1,99	1,75	3,5
5	1,20-1,49	1,35	2,7
4	0,80-1,19	1	2,0
3	0,50-0,79	0,65	1,3
2	0,20-0,49	0,35	0,7
1	alle 0,2	0,1	0,2

Seija Lehtonen Erityisasiantuntija
Eläketurvakeskus
Eliisa Ryyänen Matemaatikko
Eläketurvakeskus

Työeläkelaitosten valmiussuunnitelmat

PAHAN PÄIVÄN VA

Tuulikki Help ja Pekka Haanmäki eivät manaa pahan ilman lintua ilmoille, vaan painottavat normaaliolojen jatkuvuussuunnittelun tärkeyttä. Erittäin harvoin Suomi on turvautunut poikkeusolojen valmiuslakiin.

RALLE

Jokainen muistaa työssään päiviä, että verkko takkuilee eivätkä tiedostot avaudu näyttöruudulle oletetulla nopeudella. Entäpä, jos koko tietojärjestelmä kaatuu? Miten toimitaan poikkeusoloissa?

Epidemia, pandemia, hysteria... Ollaanko pian tilanteessa, että jokaista olan yli lennähtävää kyyhkystä kavahdetaan? Pelko lintuinfluenssan roihahtamisesta espanjantaudin kaltaiseksi kulkutaudiksi on noussut presidentinvaalien jälkeen median pääuutisaiheiksi. Emme elä Suomi-neidon helmassa lintukodossa, jonne hallin hammas ei yllä.

Samanaikaisesti talousuutisissa revitellään työeläkeyhtiöiden ennätysellisistä sijoitustuotoista. Ehkä juuri siksi takaraivossa naputtaa tykyttävä muistutus kaiken haavoittuvuudesta: noususuhdanne ei voi jatkua loputtomiin.

Silloin kun elämä on kutakuinkin mallillaan, on viisasta varautua myös niinsanotun pahan päivän varalle. Jututimme aiheesta työeläkelaitosten kriisinhallinnasta vastaavia vakuutusalan asiantuntijoita **Pekka Haanmäkeä** ja **Tuulikki Helpiä** Ruttopuistoksi kutsutun Vanhan kirkkopuiston äärellä.

Helsingin Bulevardilla portinpielen kivitaulu kertoo, että paikka oli alun perin keskiaikainen

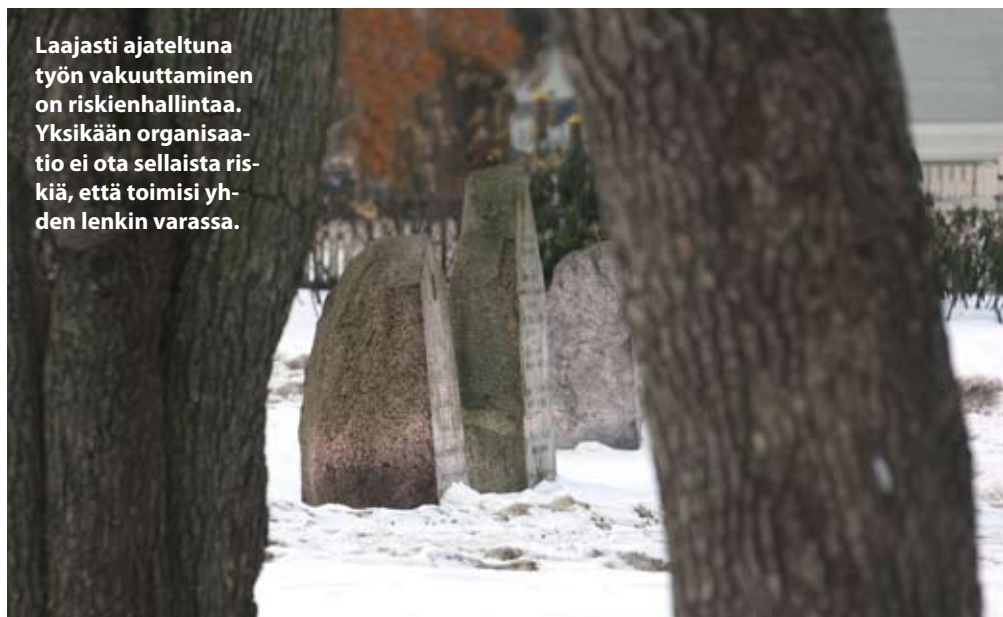
hautausmaa. Isovihän aikaan vuonna 1710 puiston joukkohautoihin haudattiin toistatuhatta ruttoepidemiaan kuollutta helsinkiläistä.

Ruttopuiston tammien alla

Ruttopuiston länsipäässä Eläkeyhtiö Varman jyrävä punatiilinen toimitalo kohoaa vanhojen tammien latvusten yläpuolelle. Varman kokoustiloissa varautumisasioiden asiantuntijat keskustelivat työeläkelaitosten jatkuvuus- ja valmiussuunnitelmista. Neuvottelukunnan sihteerillä **Pekka Piispasella** on ollut dramatiikan tajua, kun hän oli kutsunut valmiusasiain neuvottelukunnan järjestämän keskustelutilaisuuden koolle juuri talvisodan päättymisen muistopäivänä, 13. maaliskuuta.

TELAn valmiusasiain neuvottelukunta keskustelee sekä normaaliajan vaikeiden häiriötilanteiden kriisinhallinnasta että poikkeusolojen vakavista kriiseistä. Asiantuntijat listaavat yhdessä vaaratilanteita, jotka saattaisivat vaarantaa työeläkeyhtiöiden ja -laitosten normaalin toiminnan.

Laajasti ajateltuna työn vakuuttaminen on riskienhallintaa. Yksikään organisaatio ei ota sellaista riskiä, että toimisi yhden lenkin varassa.

Neuvottelukunnassa ei maalailta uhkavuvia, vaan neuvonpidossa varaudutaan arkisen työn varmistamiseen kaikissa olosuhteissa.

Melan hallintojohtaja Pekka Haanmäki on toistakymmentä vuotta istunut työeläkelaitosten valmiusasiain neuvottelukunnassa. Neuvottelukunnan puheenjohtajana vuodesta 2001 lähtien toiminut Haanmäki näkee työeläkevakuuttamisen suurimmat uhkakuvat tietojärjestelmien suojauksen puolella.

Haanmäki muistuttaa, että koko työeläkejärjestelmä seisoo tietojärjestelmien varassa. Myös kasvava osa asiakaspalveluista on nykyisin saatavilla näppärästi verkkopalveluina. Yhä teknistyneemmät tietotekniset järjestelmät on tästä syystä suojattava huolellisesti ja varmistettava, ettei niitä päästäisi missään tilanteessa kopeloimaan palomuurivuodon tai vihamielisen hakeroinnin vuoksi.

– Olkoonpa yhtiö kuinka vakavarainen tahansa käytännön toiminta perustuu laitteen ja järjestelmien avulla hallittavaan tietojärjestelmään. Atk-järjestelmissä oleva tieto pitää olla saatavilla ja käytettävissä myös normaalista poikkeavissa oloissa, hän sanoo.

– Työssämme on otettava huomioon vakavat häiriötilanteet sekä normaalioloissa että vaikeina kriisi-aikoina. Toimintaamme aidosti uhkaavia

kriisitilanteita voisivat olla esimerkiksi massiivinen tietoliikennekatkos tai kansainvälinen syvä taloudellinen taantuma, Haanmäki pohtii.

Vastuuta ei voi pakoilla

Laajasti ajateltuna työn vakuuttaminen on riskienhallintaa – yhteisesti hyväksytyä toimintaa eläkepäivien ja tulevaisuuden turvaksi. Suuri osa työeläkelaitosten tietotekniikasta, kiinteistö- ja turvallisuuspalveluista ja sijoitustoiminnasta ostetaan alihankintana eri palveluntuottajilta. Tietojärjestelmä on suojattava sekä tuotantolaitteiston että rekisterejä ylläpitävän ohjelmiston osalta. Sama koskee varsinaisia rekisteritietoja. Tämä edellyttää suojakopiointia ja varajärjestelmiä.

Eläke-Fennian sisäisen tarkastuksen johtajana työskentelevän Tuulikki Helpin mukaan paras tapa luoda alalle luottamusta on varautua häiriötilanteisiin etukäteen.

– Kaiken suunnittelun pohja tulee olla tässä päivässä, normaaliajan kriisinhallinnassa. Tästä syystä jatkuvuussuunnittelu on yhtä lailla tarpeellista kuin poikkeusolojen valmiussuunnittelu, toteaa Help.

Haanmäkikin painottaa, että tietoturvastuusta on jokaisella yhtiöllä ja työeläkelaitoksella itsellään. Heidän on huolehdittava alihankintaketjun

viimeiselle askelmalle saakka, että tietoturva-asiat on hoidettu kuntoon

– Vastuuta ei voi pakoilla, vaikka palvelu ostetaan oman talon ulkopuolelta. Poikkeuksetta lähes kaikissa yhtiöissä tietojärjestelmien ohjelmointi- ja ylläpito on useamman alihankintayrityksen hoidossa, Haanmäki jatkaa.

Tämän lisäksi it-kapasiteettia eli rautaa ja softaa pitää olla reservissä myös varalla, jotta vakavissa häiriötilanteissa uusi järjestelmä pystytään kursimaan nopeasti ”tyhjältä”. Yhtä lailla kuin henkilöstön osaaminen on turvattava myös kahdennetut keskuskone- ja palvelinlaitteistot on kaiken varalta oltava valmiina eri osoitteissa. Suojakopiointi on tehtävä tarkkojen määritysten mukaan erityisen huolellisesti. Käytännössä varmuusarkistot ovat eri paikkakunnalla kuin yhtiöiden varsinainen toiminta ja keskustietokoneet.

– Yksikään organisaatio ei voi ottaa sellaista riskiä, että toiminta olisi vain yhden lenkin varassa. Siihen velvoittaa meitä jo laki, Haanmäki sanoo.

Valmiuslaki kriisitilanteissa

Myös lainsäädännössä on varauduttu kriisitilanteisiin säätämällä valmiuslaki poikkeustilanteiden

Vakuutusvalvontaviraston ohjeiden mukaan jokaisella työeläkeyhtiöllä ja -laitoksella on oltava elokuussa ajantasainen valmiussuunnitelma. Suunnitelmia työstetään parhaillaan vakuutusalan poolin yhteisten periaatteiden pohjalta.

varalta. Vastikään valmiuslaki muotoiltiin sel-laiseksi, että sijoitustoiminnan ja vakuutusalan riskivarauminen on laissa entistä selkeämmin. Viimeisimmät lainsäädännön muutokset ajoittu-vat tähän kevääseen. Ne tulisivat voimaan edus-kuntakäsittelyn jälkeen vuonna 2007.

Valtioneuvosto, ministeriöt ja yhtäältä Vakuu-tusvalvontavirasto (VVV) sekä toisaalta Puolus-tustaloudellisen suunnittelukunnan vakuutus-alan pooli ovat antaneet työeläkelaitoksille ohjeet poikkeustilanteisiin varautumisesta. Niihin vii-taten yhtiöissä laaditaan parhaillaan varautumis-suunnitelmia ongelmatilanteiden varalta. Jokai-sen organisaation on muun muassa nimettävä valmiuspäällikkö johtamaan kriisitilanteita.

Valmiuslainsäädännön mukaisesti yhteiskun-nan välttämättömät palvelut ja toiminnot hoide-taan mahdollisimman häiriöttömästi. Tästä syystä työeläkevakuuttajien varautumissuunnitelmia ja suosituksia laaditaan jokaisessa yhtiössä. VVV:n varautumisohjeet ovat ohjenuorana, jota TELAn neuvottelukunnassa suosituksin täydennetään.

Globaalin talouden uhkakuvien rinnalla myös ympäristökatastrofit mainitaan kärkipäässä tule-vaisuuden uhkakuvien listauksessa. Miten maa-ilma ympärillämme muuttuisi, jos mannerjää-tiköt sulavat napamantereilla? Entä jos kasvi-huoneilmion kiihtyminen kääntää Golf-virran suuntaa, miten kävisi työn ja hyvinvoinnin Poh-jolan Japanissa? Jo nämä kuvitteelliset kysymykset paljastavat sen, että elämänpöyrä uhkakuvat ovat monipolvisia ja vaikeasti hahmotettavia.

Suuronnettomuus voi sattua milloin vain

Uhkakuvat eivät kuitenkaan ole tuulesta temmat-tuja. Lintuinfluenssan laajeneminen ja kansain-välisen terrorismin tihuteot sen olemassaolollaan osoittavat.

Kukaan ei voi varmuudella tietää, minkälai-nen uhka toteutuu tulevaisuudessa satavarmasti. Uhkaako meitä esimerkiksi sota tai suuronnet-tomuus vai kansainvälinen talouskriisi, joka jär-kyttäisi yhteiskunnan perusrakenteita?

Melko epätodennäköisenä pidetään sensuun-taista kehitystä, että toisen valtion asevoimat tunkeutuisivat sotatarkoituksella maahamme. Sen sijaan huomattavasti todennäköisempänä väläytetään suuronnettomuuden mahdollisuutta. Esimerkiksi Pietarin läheisyydessä Sosnovyi Borin ydinvoimalan toimintahäiriö tai liettualaisen Ignalinan ydinvoimalatuhon seurauksena aiheu-tuva ympäristökatastrofi lähinaapurissamme Baltiassa vaikuttaisi väistämättä myös Suomen turvallisuuteen.

– Erittäin harvoin Suomi on turvautunut poikkeusolojen valmiuslakiin. Toisaalta hyvin lähellä sellaista on käyty 1990-luvun alussa, kun maassamme oli syvä taloudellinen lama. Sitä ei enää juuri haluta muistella, mutta silloin Suomi oli hyvin lähellä ajautumassa syvään kriisiin.

Vaikeista kriisitilanteista on otettu opiksi, sillä arpia Suomi-neidon helmaan on sivallettu historian sivu. Eikä viime sodistakaan ole järin kauan kulunut: lähihistoriasta muistetaan talvi- ja jatkosodan vuodet 1939 – 1944.

Työeläkelaitosten valmiussuunnitelmat

Vakuutusallalla ajatellaan, että kriisivalmius on syytä mitoittaa kahdentoista kuukauden mittai-sen häiriötilan varalta. Tähän velvoittaa myös val-miuslaki ja Vakuutusvalvontaviraston ohje. Siksi jokaisen työeläkelaitoksen tulee huolehtia riittä-västä riskienhallinnasta ja valmiussuunnittelusta ennalta, koska mitään kunnollista suunnittelua ei voi hädän hetkellä polkaista tyhjältä.

Valmiuslainsäädännön perusidea on nostaa kriisien aikana valmiustasoa yhteiskunnan kai-

killä toiminta-alueilla. Käytännössä tämä mer-kitsee sitä, että yhteiskunnan kannalta elintär-keillä yrityksillä ja laitoksilla tulisi olla sisäisessä organisaatiossaan ajanmukainen ohjeistus krii-sitilanteiden varalta. Tämä haaste näkyy kriisin-hallinnan painotuksissa normaalioloissa, mutta myös organisaatioiden strategian laadinnassa ja sisäisessä tiedottamisessa.

Osaajien ketju

Tänä keväänä työeläkelaitosten valmiussuun-nitelmia työstetään vakuutusalan poolin yhteisten periaatteiden pohjalta. Puolustustaloudellisen suunnittelukunnan alaisen vakuutusalan poolin idea on siinä, että vakuutusalan yhtiöt varautuvat yhdenmukaisesti vakaviin kriiseihin ja suuron-nettomuuksiin.

– TELAn valmiusasiain neuvottelukunnassa arvioidaan kevään ja tulevan kesän aikana suo-situsten täydentämistä. Erityisesti kiinnitetään huomiota varautumisasioiden kannalta ensiar-voisen tärkeään viestintään ja siinä yhteistyöhön TELAn viestintäasioiden neuvottelukun-nan kanssa, kertoo neuvottelukunnan sihteeri, TELAn yhteiskuntasuhteista vastaava johtaja Pekka Piispanen.

Valmiussuunnitelmat tulee olla valmiina elokuussa. Vakuutusvalvontaviraston ohjeiden mukaan 1. elokuuta 2006 yhtiöillä ja jokaisella eläkelaitoksella on oltava ajantasainen valmius-suunnitelma.

Valmiussuunnitelman toimivuus varmiste-taan säännöllisellä testauksella ja 3 – 5 vuoden välein yhteisillä harjoituksilla. Neuvottelukun-nan puheenjohtaja Pekka Haanmäki muistuttaa, että tietoliikenne on vain yksi riskienhallinnan alueista. Väestön terveyteen kohdistuvat uhkat saattaisivat vaikeuttaa työeläkevakuutusalan toi-mivuutta kohtalokkaasti.

– Esimerkiksi jos lintuinfluenssa puhkeaisi pandemiaksi, yrityksillä on velvoite ohjeistaa hen-kilökuntaansa. Esimerkiksi käsihygieniata tulisi työpaikoilla tarkentaa, sillä influenssavirus leviää vakuutusvirkailemaan siinä missä keneen tahansa muuhunkin ihmiseen, Haanmäki toteaa.

– Kaiken tekemisen ydin on osaavissa työnte-kijöissä, joten myös henkilöstön osaamisen taso on syytä pitää korkealla. Yksikään työeläkeyhtiö ei voi ottaa sellaista riskiä, että toiminnassa oltai-siin vain yhden osaajan varassa. Osaajista muo-dostetaan varahenkilöjärjestelmin pikemminkin ketju kuin heikoimman lenkin varaan nojaava haavoittuva järjestelmä, Haanmäki painottaa.

*Teksti: Anne Niemi
Kuvat: Tuulikki Holopainen*

Arekissa nikkaroidaan toimivaa ansaintarekisterimallia. Koodaussalissa etualalla tiiminvetäjä Jori Johansson ja kehityspäällikkö Heikki Auvinen, takana Tommi Wik (vas.), Kyösti Peippo ja Annika Ruohtula.

Arekissa viilataan kohdalleen koodikielistä ansaintarekisterin tietotekniikkaa. Suurin työ ansaintarekisterin suunnittelussa alkaa olla valmiina. Parhaillaan laaditaan yksityiskohtaisempia sovellusmalleja myös kovimpien suoritus-
huippujen aikana toimivasta kokonaisuudesta. Suorituskytysteillä koko rekisteri hiotaan varsin ketteräksi.

Hyväntuuliset koodaajat ovat eläkejärjestelmän käytännön käsityöläisiä. He hiovat pala palalta kokonaisuutta yhteensopivaksi. Jos jokin palanen osoittautuu epäsovivaksi, sitä muokataan paremmin kokonaisuutta palvelevaksi.

Arekissa on tekemisen meininki

Arekin kehityspäällikkö **Heikki Auvisen** askeettinen työhuone on Itä-Pasilassa Eläketurvakeskuksen toimitalon toisessa kerroksessa. Auvinen

on aamutuimaan ensimmäisenä työpaikallaan. Kun toiset tulevat töihin, valpaskatseinen mies on tehnyt töitä pitkän matkaa.

Samassa kerroksessa muutaman mutkan takana on it-alan työtötukkaisten nörttien tavanomaista maisemakonttoria hektisempi koodaussali. Arekissa työskentelyilmapiiri on mutkaton. Työntekijät eivät muuta rentoja asentojaan tai keskeytä työskentelyään, kun Auvinen kulkee koodaajien salin läpi.

Maisemakonttorissa on tekemisen meininki, työpöydillä velloo tyhjiä kolajuomapulloja, joku haukkaa ruisleipää jaksakseen. Vielä iltakuudelta painetaan töitä mukisematta, ja käytävän kahvi-automaatit paahtavat mokkaa kyljet kuumina.

– Arek-sovelluskehitysalustalla työskentely on paljon konfigurointia eli asioiden suhteiden määrittelyä, kehityspäällikkö Auvinen luonnehtii.

– Jaahas? Mitähän se mahtaa tarkoittaa?

– Sitä, että varsinaisesti koodaaminen ei enää

AREK

Notkeat nuoret koodaajat eläketurvan kimpussa

Tietokonenörtit luovat Suomen eläkejärjestelmän kauan odotettua uutta lasta: eläkevakuuttamisen yhtenäistä tietojärjestelmää.

Mikä on AREK?

Arek on eläkevakuuttajayhteisön perustama osakeyhtiö, joka rakennuttaa eläkevakuuttamisessa tarvittavia tietojärjestelmiä ja tuottaa asiakkailleen järjestelmäpalveluita. Arek on neuvottelu- ja sopijakumppani, jonka hallinnassa on rakennettavien ohjelmistojen immateriaalioikeudet.

Arekin asiakkaita ovat sekä julkisen että yksityisen puolen työeläkelaitokset sekä Eläketurvakeskus.

- ETK
- Etera
- Eläke-Fennia
- Ilmarinen
- Kela
- Kirkon keskusrahasto
- Kuntien eläkevakuutus
- Merimieseläkekassa
- Pensions-Alandia
- Silta
- Tapiola
- Valtiokonttori
- Varma
- Veritas

tässä vaiheessa ole pientä pipertämistä, vaan isompi kokonaisuuden määrittelyä.

Koodauskieli Arekin mallin mukaan

Minkälaista on koodauskieli? Kysymys herättää naurunhөрähdyksiä Arekin suuressa koodausalassa. Väpättävien ruutujen ääressä tietokonealan taitavat järjestelmänikkarit koostavat uutta ansaintarekisterimallia.

Auvinen pyytää avukseen ammattitaitoisen koodaajan, jotta termit ja tekotapa aukeaisivat maallikollekin rautalankamallina. Tiiminvetäjä, it-konsultti **Jori Johansson** Accenturesta avaa tietokoneen monitorille pätkän koodauskieltä.

Ruudulla vilistää tiheissä riveissä tekstiä muistuttavaa merkkimassaa. Siitä ei ota silmät sirrilläänkään ensi alkuun mitään selvää. Koodauskielen sisältö pyyhkii tavallisen kaduntallaajan ymmärryksen yli korkealta kohisten.

– Ohjelmointi tehdään Java-kielellä. Javalla ohjelmoija kirjoittaa halutun määrittelyn muotoon, jonka Java-kääntäjä osaa kääntää konekieleksi. Ohjelma asennetaan sitten palvelimeen, joka pystyy käsittelemään eläkevakuuttajien sanomat niin kuin toteuttaja on määrittelyn ohjelmoinut, Johansson selventää.

Yksinkertaistaen voidaan sanoa, että Arek-sovellus määrittää koodausjärjestyksen ikään kuin

perusarkkitehtuurin. Sen jälkeen Java-koodilla ilmaistaan, miten monimutkainen koodaus tehdään.

Immateriaaliset oikeudet Arekin omistuksessa

Arekin palkkalistoilla on kahdeksan työntekijää, koko muu työpanos ostetaan palveluna it-alan yrityksiltä. Kahdeksan koplja johtaja **Ari Ikosen** alaisuudessa huolehtii siitä, että kokonaisuus pelaa.

– Kaikki koodaus tehdään täällä ETK:n talossa Eläketurvakeskukselta vuokratuissa tiloissa. Enimmillään ulkopuolelta palkattua henkilöstöä on ollut lähes 150 työntekijää ja lisäksi kymmeniä eläkevakuuttajien asiantuntijoita, Auvinen sanoo.

Monitoimittajaympäristössä – niin kuin Auvinen työkenttäänsä kutsuu – eri talojen it-asiantuntijat ovat keskenään ja lomittain yhteistyössä.

– Yhteistyö toimii varsin hyvin. Keskinäistä kyräilyä eri palveluntuottajien välillä ei ole. Arek omistaa ohjelmistojen työstämiseen liittyvät kaikki immateriaaliset oikeudet. Niin on ollut alusta alkaen. Se on keskeistä yhteispelin toimivuuden näkökulmasta, Auvinen sanoo.

– Arekilla ei ole yhtä tai kahta hovitoimitta-

Tämä on esimerkki Arek-järjestelmän koodikielestä. Näin vakuutusjakson päättymispäivän tarkistus ilmaistaan koodikielellä:

```
7.8.1 Jakson päättymispäivä
* @param ilmoitus
* @param paattymistiedot
* @param tarkistajaApu
* @throws TarkistusPoikkeus
*/
public static void tarkistaJaksonPaattymis
RekPaattymistiedotVO paattymistiedot, tarkistajaApu tarkistaja
TarkistusPoikkeus {
    Date jaksonPaattymispaiva = paattymistiedot.getJaksonPaattymis
// Pakollinen, jos ilmoituksella on päättymistiedot
tarkistajaApu.tarkistaEiTyhja(jaksonPaattymispaiva, IHLiiketoimin
PAATTYMISTIEDOT_KENTANNIMI_JAKSON_PAATTYMISPAIVA,
    ErrorCode_IH.ANS_IH_0528, IlmoitusLiiketoimintaVakiot.POIKKEU
VIRHE);
// Jos ilmoituslaji on MEL2, niin jakson päättymispäivä <= 31.12.
String ilmoituslaji = ilmoitus.getIlmoituslaji();
if (ilmoituslaji
    .equalsIgnoreCase(IHLiiketoimintaVakiot.ILMOITUSLAJI_MEL2)) {
    if (jaksonPaattymispaiva
        .after(IHLiiketoimintaVakiot.PAIVAMAARA_31122004)) {
        tarkistajaApu.lisaaPalaute(jaksonPaattymispaiva.toString(),
            ErrorCode_IH.ANS_IH_0078,
            IlmoitusLiiketoimintaVakiot.POIKKEUKSEN_TASO_VIRHE);
    }
}
```


Heikki Auvisen mukaan koodaaminen ei enää tässä vaiheessa ole pientä pipertämistä, vaan isompaa Arek-kokonaisuuden määrittelyä.

jaa. Kilpailuttamalla on valittu sovellutusten tuottajat. Koska omaa väkeä on vain kourallinen, on tärkeää osata ostaa palveluita talon ulkopuolelta. Ja ennen muuta pitää tietää, mitä ostaa, Auvisen toteaa.

Arek hankkii järjestelmäpalvelut viideltä päätoimittajalta. Ne ovat Accenture, Tieto-Enator (sisältäen TKP Tiedon ja TietoEsyn), Cap Gemini, SysOpen Digia ja VM-data.

– Kilpailutuksella on positiivinen vaikutus hintoihin, Auvisen myöntää. Tärkeätä on hallita sopimusjuridiikkaa eli hahmottaa jo tarjouspyyntövaiheessa oikeat vaatimukset, jotka sopimuksessa pitäisi saavuttaa.

Arek-rekisteri käyttöön 1.1.2007

– Nyt varmistetaan, että saamme uudesta järjestelmästä halutussa ajassa rekisteritietoja ulos myös kiireisimpinä ruuhka-aikoina. Pienistä poikkeuksista huolimatta hanke etenee aikataulussaan ja tulee tuotantoon 1.1.2007.

– Tavoitteenamme on tehdä toimiva malli, josta asiakkaamme eli työeläkelaitokset kyke-

nevät työskentelemään sen kanssa, Auvisen toteaa.

Ansaintajärjestelmän suorituskykytestaus tehdään kolmessa eri vaiheessa. Ostopalvelusopimukseen perustuen eri toimituslinjat tekevät kukin työstämänsä kokonaisuuden osalta suorituskykytestausta. Koko ansaintajärjestelmän kattava suorituskykytestaus keväällä 2006 varmistee systeemin toimivuuden. Tuotannon stimulointi eli testaus aitoa tilannetta muistuttavassa tuotantoympäristössä tapahtuu myöhemmin syksyllä.

– Asiakkaamme ovat olleet alusta lähtien mukana määrittelyssä, he ovat myös katselmoineet valmistuneet työvaiheet.

– Ei tämän pitäisi tulla mustana laatikkona. Asiakkaat testaavat etukäteen rekisterin toimivuutta, Auvisen painottaa.

*Teksti ja kuvat:
Anne Niemi*

Riitta Korpiluoma tietää, että uusi työntekijän eläkelaki TyEL on hyvä ja jopa esimerkiksi kelpaava laki. Siksi hänestä ei tuntunut mukavalta lukea valtakunnan päälehdessä, että viimeiset kymmenen vuotta työllistänyt lainmuutos on huonosti valmisteltu.

TyEL:n valmistelu aloitettiin vuonna 1997 silloisen LEL Työeläkekassan toimitusjohtajan **Lauri Koivusalon** työryhmässä. Työmarkkinajärjestöjen neuvotteluryhmässä (ns. Puron ryhmä) sovittiin marraskuussa 2001 vuoden 2005 eläkeuudistuksesta. Silloin todettiin, etteivät työeläkejärjestelmän toimeenpanijat pysty toteuttamaan samanaikaisesti sekä eläketurvan sisältöä koskevaa mittavaa vuoden 2005 uudistusta että työeläkevakuuttamisen mullistavaa TyEL:a.

Sosiaali- ja terveysministeriössä jatkettiin TyEL:n valmistelua heti vuoden 2005 uudistuksen muutosten valmistuttua.

Yli kahdensadan pykälän laki

TyEL:ssa on 219 pykälää. Pakettiin liittyy monimutkainen voimaantulolaki, jolla turvataan aikaisempien TEL:n säännösten voimassaolo siten kuin TEL:n voimaantulon (vuonna 1962) jälkeen tehdyissä muutoslaeissa on säädetty. Lisäksi on valmisteltu erillinen Eläketurvakeskusta koskeva laki.

Lakiluonnoksesta pyydettiin kielitoimiston korjaus ehdotukset. Kielitoimiston mielestä korjattavaa oli vähän. Sosiaali- ja terveysministeriön työryhmä kokoontui TyEL:n ääreen 79 kertaa ennen esityksen antamista eduskunnalle keväällä 2005.

Neljä valiokuntaa käsitteli lakia

Eduskunnassa lakipaketista pyydettiin lausunnot neljältä valiokunnalta. Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta ei ehdottanut muutoksia lakiin. Lakivaliokunta ehdotti täsmennettäväksi kolmea pykälää, jotka koskivat uutta rikosnimikettä eli työeläkevakuutusmaksupetosta.

TyEL sai eduskunnassa aiheetta huutia

Perustuslakivaliokunta edellytti muutoksia vain neljään pykälään. Näistä kahdessa pykälässä säädettiin tietojensaannista. Perustuslakivaliokunnan mielestä tarvittavien tietojen pitää olla välttämättömiä asian käsittelylle, kun ehdotuksen mukaan riitti, että ne ovat tarpeen. Lisäksi valiokunnan mielestä asiakirjojen säilytysajasta on säädettävä laissa. Voimaannpanolaista valiokunta edellytti poistettavaksi sanan naisleski tasa-arvon nimissä.

Näiden neljän muutoksen lisäksi perustuslakivaliokunta ehdotti luovuttavaksi kuntoutusta koskevasta muutoksenhakukiellosta ja täsmennettäväksi kolmen muun pykälän sanamuotoa. Näitä olivat esimerkiksi, että tarkastuksen työnantajan asuntoon voisi tehdä vain poliisi

tai muu viranomainen, mutta ei Eläketurvakeskuksen tarkastaja, ja että Eläketurvakeskukselle ei annettaisi laissa ohjeiden anto-oikeutta, koska ne voitaisiin silloin tulkita sitoviksi määräyksiksi eli normeiksi.

Tässä vaiheessa eduskunta oli siis ehdottanut muutamia varsin pieniä tarkennuksia ja täsmennyksiä TyEL:iin. Suurin muutosehdotus oli kuntoutusta koskevan muutoksenhakukiellon poistaminen.

Oikeusministeriön muutoslista joulun alla

Sosiaali- ja terveysministeriö oli lähettänyt lakipaketin ennen sen antamista eduskunnalle oikeus-

ministeriöön laintarkastukseen, kuten tapana on. Oikeusministeriö ilmoitti kuitenkin niin pitkän tarkastusajan, että sosiaali- ja terveysministeriö päätti antaa esityksen eduskunnalle tarkastamattomana. Työeläkejärjestelmän uuden yhteisen ansaintarekisterin Arekin muutostöiden takia lailla oli kiire.

Oikeusministeriöstä lähetettiin kuitenkin sosiaali- ja terveysministeriöön lausuntoluonnos, jossa ehdotettiin lukuisia pieniä teknisiä tarkennuksia TyEL:n sanamuotoihin. Sosiaali- ja terveysministeriö antoi sosiaali- ja terveysvaliokunnalle nämä korjausehdotukset alkusyksystä.

Kun muiden valiokuntien lausunnot oli saatu, TyEL:n käsittely jatkui sosiaali- ja terveysvaliokunnassa. Oikeusministeriön edustaja jätti valiokunnalle 30 sivua pitkän muistion juuri joulun alla. Muistion muutosehdotukset olivat kuitenkin samoja teknisiä sanontojen ja otsikoiden tarkennuksia, jotka sosiaali- ja terveysministeriö oli jo valiokunnalle toimittanut oikeusministeriön lausuntoluonnoksen perusteella. Lisäksi oikeusministeriön muistiossa esitettiin tehtäväksi edellä mainitut eduskunnan valiokuntien esittämät tarkennukset.

Sosiaali- ja terveysministeriö vastasi näihin oikeusministeriön muutosehdotuksiin vielä ennen joulua. Oikeusministeriön pitkän muistion seurauksena TyEL:iin tuli vielä pariin pykälään pieni tekninen tarkennus. Vaikka TyEL:iin tehdyt muutokset olivat vähäisiä teknisiä tarkennuksia, valiokunnalle syntyi kuva monista muutoksista.

Asiamuutoksia ei juuri ollenkaan

Oliko TyEL siis huonosti valmisteltu laki? Vastaus on ei.

Työeläkelainsäädäntö TyEL on harvinaisen perusteellisesti valmisteltu, eikä siihen asiamuutoksia eduskunnassa tullut lainkaan lukuun ottamatta kuntoutusta koskevan muutoksenhakukiellon poistamista.

TyEL:n rakenne on selkeä ja teksti sujuvaa yleiskieltä siellä, missä se on mahdollista. Viime hetken tarkennukset lakiin ovat juridista viilaamista ja pitkälti makuasioita. Ne olisi tehty laintarkastuksessa, jos laki olisi sinne ennättänyt.

TyEL oli eduskuntaan mennessään hyvä laki ja on sieltä tullessaan vielä parempi.

*Riitta Korpiluoma
Lainopillinen johtaja
Eläketurvakeskus*

Paranna oppimis- ja keskittymiskyäsi

Aivojumpalla ajatus lentoon

Aivomme tarvitsevat liikuntaa siinä kuin kehokin. Liike on avain oppimiseen, vireyteen ja joustavaan toimintaan.

Eeva Manoah ja aivomyssyliike. Korvalehtien hieronta kirkastaa ajatusta ja parantaa itseilmaisua.

Aivojumpa aktivoi aivoja ja virkistää, rentouttaa sekä auttaa keskittymään. Liikkeitä tehdessä syntyy uusia hermoyhteyksiä, entiset vahvistuvat ja tasapainottavat vasemman ja oikean aivopuoliskon toimintaa.

Biologisesti hermostomme, lihaksemme ja aistimme toimivat samalla tavalla kuin kivikaudella: liike terästä aistit, paikallaan olo turruttaa. Ihminen on luotu liikkumaan, ei istumaan näyttöpäätteen edessä.

Aivojumpa on oppimiskinesiologian keskeinen menetelmä, johon kuuluu 26 liikettä. Siinä on vaikutteita joogasta ja kiinalaisesta lääketieteestä sekä tutkittua tietoa aivojen toiminnoista. ”Brain gymin” liikkeet auttavat oppimisessa, kehittävät muistia ja keskittymiskykyä.

Aivojumpan on havaittu auttavan työssä jaksamisessa ja sen avulla opiskelijat ovat päässeet eroon tenttikammosta. Vanhuksilla aivojumpa virkistää selvästi muistin toimintaa.

Punakorvaisena palaveriin

– Se on kehon ja mielen tasapainottamista. Vain

tyneen pintaan heijastuu kuva, sama pätee oppimisessa. Aivojumpaa pitää kokeilla, sitä ei opi luennolla, NLP- ja aivojumpapakouluttaja **Anja Valtonen** kiteyttää.

Valtonen kiittää kinesiologiaa ja aivojumpaa omasta kunnostaan. Lapsena puhjennut nivelreuma on pysynyt kurissa, eikä pahemmin jarruta Valtosen työtahtia. Hän toimii myös Suomen Kinesiologiyhdistyksen puheenjohtajana ja Tasapaino-lehden päätoimittajana.

– Kaikki palaverit pitäisi aloittaa ”punakorvaisina”, jotta kuulisi viestien sävyn, ymmärtäisi yksityiskohdat ja muistaisi kuulemansa. Ajattelumyssi-liike, korvien venyttely ja hierominen kannattaa tehdä ennen kokouksia tai tenttejä, Valtonen suosittelee.

Kokouksessa yksi räplää kynäänsä, toinen piirtelee, kolmas työstää pahvimukia suikaleeksi. Osa aivojumpan liikkeistä onkin sellaisia, joita ihmiset tekevät vaistomaisesti keskittymistä vaativissa tilanteissa. Piirtäminen oikealla kädellä aktivoi vasenta, loogista aivopuoliskoa. Muistikatkon sattuessa moni hieraisee korvaansa, tai vie käden otsalle. Syvissä mietteissään toiset laittavat sormenpäänsä vastakkain harjakatoksi.

Aivojumpalla puretaan myös stressiä, osa liikkeistä kohdistuu akupunktiopisteisiin ja tarkoituksena on saada vasen ja oikea aivolahko ja siten kehon molemmat puolet toimimaan yhdessä.

Aivojumpa auttaa jaksamaan

Fysioterapeutti **Kirsi Voutilaisen** mielestä aivojumpa sopisi työpaikoille taukoliikunnaksi. Nurmijärvellä työterveydenhuollossa työskentelevän Voutilaisen mukaan aivojumpa tuo osaltaan apua niin jumiutuneeseen niskaan kuin työssä jaksamiseenkin. Vastaanotollaan hän ohjaa myös aivojumpalliikkeitä. Hän on havainnut, että kehon liikkuvuus paranee aivojumpalla yllättävän hyvin. Esimerkiksi vartalon etutaivutus syvenee usealla sentillä. Parhailtaan hän pohtii, miten aivojumpa saataisiin työpaikoille.

– Nykyisin työelämään sisältyy paljon epävarmuutta ja kilpailua. Uuden oppimisen tarve on jatkuvaa. Työntekijän kannattaisi satsata aivojumpaan, sillä jokainen voi tehdä sopivia liikkeitä vaikka työn lomassa, omassa tahdissaan. Aivojumpaan ei tarvita saleja, kalliita välineitä tai edes paljon aikaa.

– Aivojummasta hyötyvät kaikki, joilla on aivot! Kouluttaja Anja Valtonen suosittelee työpaikoille aivojumpaa. Muutamalla helpolla aivojummaliikkeellä voi vireyttää ajatellaan ja toimintaansa.

Käsivarren aktivointi rentouttaa käsivarsi- ja hartialihakset. Se tehostaa mm. luovaa kirjoittamista ja piirtämistä. Kirsi Voutilainen (edessä) tekee työn ja Raija Arminen vastustaa liikettä kevyesti.

Voutilainen tietää mistä puhuu. Hän pääsi aivojummalla työtehoaan haittaavasta stressistä eroon. – Ennen raportin kirjoittaminen kesti neljä tuntia, nyt kaksi tuntia.

Liikuntaan erikoistunut vantaalaisopettaja **Raija Arminen** 21 ekaluokkalaista aivojummopivat – leikin varjolla.

– Kaikki ovat oppineet hienosti lukemaan. Siitä huolimatta, että joukossa on, kuten aina, muutama oppimisvaikeuksista kärsivä. Teemme lyhyenä päivänä liikkeitä kerran ja pitkänä kaksi kertaa. Oppiminen tapahtuu parhaiten kehoa kautta, sillä lapset ovat liikunnallisia.

Raijan luokassa jokainen onnistuu ja oppii omalla tavallaan. Opettajansa ohjauksessa luokka on tavallista rauhallisempi. Vanhemmille Raija on selittänyt aivojumpan periaatteita.

– Aivojumppa on yhtä tärkeää kuin lukemaan oppiminen. Kodit pitäisi saada mukaan, silloin myös vanhemmat oppisivat aivojumpaa. Usein jos oppilaalla havaitaan oppimisvaikeuksia, isä tai äiti tunnistaa itsellään saman ongelman.

*Teksti: Terttu Levonen
Kuvat: Tuulikki Holopainen*

Vire-ohjelma

Osallistuin uteliaisuuttani aivojummakurssille. Epäilin aluksi, että kyse olisi taas uudesta ihmeistä lupaavasta itsehoidosta. Mutta päästyämme käytännön harjoituksiin, idea alkoi valjeta. Iltapäivän väsymys väistyi ja nuutunut mieli kirkastui.

Liikkeet voi tehdä päivittäin ja ennen vaativaa tehtävää.

- 1. Juo lasillinen vettä**, sillä aivot tarvitsevat sitä johtamaan kehon sähköisiä impulsseja.
- 2. Energiaa aivonappeista.** Laita vasen käsi vatsalle, oikean peukalo ja etusormi ja keskisormi rintalastan alla ja solisluun molemmin puolin oleviin kuoppiin. Hiero kuoppia puolisen minuuttia ja vaihda käsien paikkaa. Liike parantaa hapenottoa ja lisää energisyyttä. Viestin kulku aivopuoliskojen välillä tehostuu.
- 3. Virkistävä ristikäynti.** Nosta polvia vuorotellen hitaasti kuin taitissa, kosketa vasemmalla kyynärpäällä oikeaa polvea ja päinvastoin. Tämä vartalon keskiviivan ylittävä liike parantaa oppimiskykyä ja vartalon koordinaatiota. Ristikäynti auttaa uuden oppimisessa, lukemisessa ja kirjoittamisessa. Se elvyttää myös rasittuneita silmiä.
- 4. Rentouttava energiakahdeksikko.** Aseta nilkat ristikkäin. Ojenna käsivarret suoraan eteen ja aseta kämmenselät vastakkain peukalot alaspäin. Nosta tässä asennossa ranne toisen yli, aseta kämmenet vastakkain ja sormet ristiin. Koukista kyynärpää ja kieräytä sormikimppu alakautta ympäri ja nosta ristityt kädet rinnallesi. Nosta kieli kitalakea vasten sisään hengityksen ajaksi, hengitä rauhallisesti suun kautta ulos. Viivy asennossa rentoutuen muutama minuutti. Avaa nilkat, aseta jalat vierekkäin. Avaa kädet ja aseta sormenpäät harjakatoksi vastakkain. Keskity hetkeksi rauhalliseen syvähengitykseen.

Kuvat: Aivojumppaopas, Olli Perttula/MediaStage

Kaikki oppivat

Mitä oikein tekisin kanssasi? tuskailli opettaja oppilaansa kanssa. Tuo oppilas, amerikkalainen **Paul E. Dennisson** sai myöhemmin oppimisongelmistaan sysäyksen alkaa tutkia oppimista ja sen esteitä. Hän osoitti, ettei ole olemassa oppimiskyvyttömyyttä, vaan näkemistä, kuulemista muistamista ja ilmaisua estäviä tukoksia. Kaikki oppivat, mutta oppimistapoja on erilaisia.

Tutkimusten ja kokeilun kautta tohtori Dennisson kehitti aivojumpan 26 liikettä. Ensimmäisen klinikkansa hän perusti vuonna 1969. Nyt aivojumppa on levinnyt 89 maahan ja menetelmä toimii kulttuurieroista huolimatta.

Suomen Kinesiologiayhdistys perustettiin kymmenen vuotta sitten. Yhdistys esittelee aivojumppaa Helsingin toimintakeskuksessaan joka kuukauden ensimmäisenä tiistaina. www.kinesiologia.fi (puh. 040-821 7115)

Kalle Kallio on johtanut Työväen Keskusmuseota vuoden päivät.

Hyvinvointivaltion rakennustyö kaiken kansan nähtävillä

MESTARI

SUOMI, SISU
JA
OSIAALITURVA

Ennen teollistumista oli aikaa. Tehtaissa aikaa ruvettiin mittaamaan. Siitä on osoituksena mm. kellokorttilaite.

Kuva: Työväen keskusmuseo

Kuva: Pirkko Jyväkorpi

”Suomi, sisu ja sosiaaliturva”-niminen perusnäyttely on esillä

Työväen keskusmuseo Werstaassa Tampereella. Suomalaisen

hyvinvointivaltion kehitys on ensimmäistä kertaa kattavasti

esillä museossa, entisissä Finlaysonin tehtaan tiloissa.

Mietimme pitkään näyttelyn nimeä Suomi, sisu ja sosiaaliturva. Tulimme siihen tulokseen, että sisu-sana on paikallaan tässäkin yhteydessä. Onhan tarvittu yhteistä sisua, jotta on pärjätty. Ihmiset ovat pitäneet huolta toisistaan ja ovat toimineet yhdessä vaikeissakin tilanteissa, kertoo museonjohtaja **Kalle Kallio**.

Museon johtajan lisäksi näyttelyn käsikirjoittajat ovat **Tuuli Kataja, Marita Viinamäki, Ulla Jaskari ja Panu Rissanen**.

Elinkaaren mukaan

Näyttely etenee tavallisen suomalaisen ihmisen elinkaarta seuraten kehdestä hautaan.

Pääpaino näyttelyssä on hyvinvointivaltion rakennustyössä. Sosiaaliturva on muuttunut vaivaiskunnan tarjoamista almuista jokaisen oikeudeksi.

Näyttely kertoo siitä, miten ihmiset ovat turvautuneet toisiinsa niin syntymän hetkellä, työelämässä kuin sairauden yllättäessä. Näyttelyssä voi tutustua muun muassa 1800-luvun ahtaisiin työväenasuntoihin, itsenäisen Suomen terveysvalistukseen, rintamamiestalojen rakentajiin ja hyvinvointivaltion synnytykseen.

On varmasti haasteellista koota näyttely sosiaaliturvasta?

– Jos ajatellaan sosiaaliturvaa ylhäältä alaspäin, niin mieleen tulevat lait ja asetukset. Ensi ajattelella sosiaaliturvasta ei saisi mielenkiintoista näyttelyä kasaan. Kun näkökulmaa vaihdetaan alhaalta ylöspäin eli tavallisesta ihmisestä käsin, niin mielenkiinto on taattu. Yksilön elämä on näyttelymateriaalina mitä mahtavinta.

Jokainen näyttelyvitriini on tutustumisen arvoinen. Museonjohtaja Kalle Kallio ottaa puheeksi köyhyyden.

– Tilattomien ja kerjäläisten määrä lisääntyi 1800-luvulla. Talollisilla oli velvollisuuksia elättää varattomia ruokaa ja yösijaa vastaan.

Näyttelyssä käsi ojossa seisoo myös vaivaisukko vuosimallia 1860.

Kalle Kallio tietää, että keskiajalla oli vaivaisukkeja. Vaivaisukkoja esiintyi 1700-luvulla, ja niiden avulla seurakunnat keräsivät almuja köyhille.

–1900-luvun vaivashuutokaupat kuuluvat lähihistoriaamme. Vaivaiset, vanhukset ja orvot kaupattiin taloihin. Vähäväkiseltä asianosaiselta ei mielipidettä sijoituskodista kysytty. Tuo entisaajan huutolaismalli muistuttaa ajattelutavaltaan nykypäivänä tilaaja-tuottaja mallia, museonjohtaja oivaltaa.

Viina puhuttaa edelleen

Tänä päivänä meitä puhuttaa viina ja alkoholi-erotus. Aihe ei ole uusi.

1866 viinan kotipoltto kiellettiin. Ajan oloon narkästystä herätti se, että kapitalistit rikastuivat viinalla kansan heikkouden vuoksi. 1850-luvulla raittiudesta tuli ”kansalaisuskonto” Raittiuspuhujat kiersivät mm. koulussa ja lapsille perustettiin raittiusyhdistyksiä.

– 1890-luvulla syntyi juomalakkoliike. Sen aloitti kaksi kotkalaista työmiestä ja liikkeeseen kuului noin 70 000 henkilöä.

Vammaiset, nuo kaksin verroin poloiset, olivat ennen huonossa asemassa. Heidän oli alistuttava köyhäinhuoltoon.

– Puhuttiin myös elättihoidosta: vammaiset olivat yhden talollisen hoidossa esimerkiksi viikon ajan ja sen jälkeen heidän tuli mennä toiseen taloon. Äänioikeuttakaan ei vaikeavammaisilla ollut.

Kalle Kallion tulkinnan mukaan sota-aika toi muutoksen myönteisempään suuntaan vammaisiin suhtautumisessa.

Työväen keskusmuseo Wersta sijaitsee Finlaysonin entisissä tehdastiloissa. Finlaysonin toiminta alkoi Tampereella 1819 ja päättyi 1994. Tehdasrakennukset ovat löytäneet uusia käyttötarkoituksia. Museotoiminta, jos mikä, sopii tehtaasiin.

Suomi, sisu ja sosiaaliturva on Werstaan perusnäyttely. Näyttely on avoinna vuoden 2009 loppuun. Työväen Keskusmuseon yhteistyökumppaneita ovat Kansaneläkelaitos, Raha-automaattiyhdistys, Työeläkevakuuttajat TELA, Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto.

*Teksti ja kuva:
Pirkko Jyväkorpi*

Kohti hyvinvointivaltiota

1800-luku

1852 vaivashoitoasetus
1865 palveluspakon kumoaminen
1866 kansakouluasetus
1879 elinkeinovapauslaki, vaivashoitoasetus, terveydenhoitoasetus
1889 työsuojeluasetus
1895 laki työnantajan vastuunalaisuudesta työtapaturomissa

1910-luku

1917 työttömyyskassa-asetus
1918 8 tunnin työaikalaki
1919 – 1932 kieltolaki

1920-luku

1921 oppivelvollisuuslaki
1922 köyhäinhuoltolaki, au-lapsilaki, työsopimuslaki
1924 työehtosopimuslaki
1927 terveydenhuoltolaki
1929 avioliittolaki

1930-luku

1936 – 1937 sosiaalihuollon peruslait: kansaneläkelaki, lastensuojelulaki, äitiysavustuslaki, alkoholilaki, irtolaislaki

1940-luku

1941 sotapaturomalaki
1944 laki kunnallisista äitiys- ja lastenneuvoloista, kunnankätilöistä ja kunnallisista terveysasista
1948 yleinen lapsilisälaki, sotilasavustuslaki

1950-luku

1950 sterilointilaki, aborttilaki, laki keskussairaaloitten rakentamisesta
1952 mielisairaslaki
1956 uusi kansaneläkelaki
1958 vajaamielislaki

1960-luku

1961 – 62 työeläkelait
1963 sairausvakuutuslaki
1968 ensimmäinen TUPO
1969 opintotukijärjestelmän synty

1970-luku

1970 peruskoululaki
1970 aborttilaki
1972 kansanterveyslaki
1976 lapsia koskeva lakipaketti koskien isän asemaa, isyysloma
1979 työterveyshuoltolaki

1980-luku

1984-85 sosiaalihuoltolaki, sosiaalivakuutus VALTAVA, lastensuojelulaki
1985 työttömyysturvauudistus
1987 päihdehuoltolaki
1988 vammaispuolustuslaki

1990-luku

1992 opintotuen uudistus
1998 perusopetuslaki

2000-luku

2001 uusi työterveyshuoltolaki, uusi työsopimuslaki, parisuhdelaki
2003 uusi työturvallisuuslaki
2004 perusopetusuudistus
2005 uusi sairausvakuutuslaki
2005 työeläkeuudistus

ISO-BRITANNIA

Eläkeohjelmien ongelmiin etsitään syyllisiä

Tony Blairin hallitus on jälleen kiperän eläkekysymyksen edessä. Britannian oikeusasiamies Ann Abraham syyttää maan hallitusta tulevien eläkeläisten harhauttamisesta. Abrahamin tuoreen raportin mukaan ministerit ja viranomaiset ovat antaneet työntekijöille puutteellista informaatiota, kun he ovat suosittelleet työnantajien tarjoamia eläkeohjelmia sivuttaen niihin sisältyvät riskit. Hallituksen antamat ohjeet työntekijöille ovat olleet epäselviä, riittämättömiä ja osittain jopa vääriä.

Noin 85 000 työeläkkeen kartuttajan säästöt ovat vaarassa, kun monet taloudellisten vaikeusten kanssa painivat yhtiöt eivät pysty maksamaan eläkettä. Tiettyjen työnantajien hoitamat työeläkerahastot ovat osoittautuneet jopa täysin arvottomiksi.

Väärä informaatio ja huono valvonta eivät ole eläkeohjelmien epäonnistumisen varsinainen syy. Työntekijöille ei ole annettu tarpeeksi faktoja, jotta he pystyisivät arvioimaan työnantajien eläkeohjelmien riskejä tarpeeksi hyvin. Oikeusasiamiehen mukaan maan hallitus on osasyllinen tilanteen syntymiseen. Hallituksen tulisi korvata vuosina 1997–2004 aiheuttamansa vahingot. Vahinkoarviot liikkuvat 5 miljardin punnan ja 15 miljardin punnan välillä.

Pääministeri Blair sekä työ- ja eläkeministeri John Hutton ovat torjuneet hallituksen kohdistuneen kritiikin. Veronmaksajien rahoja ei tule käyttää yksityisten eläkeohjelmien epäonnistumisen paikkaamiseen, kommentoi Hutton BBC:lle.

Helsingin Sanomien mukaan eläkkeensä menettäneiden työntekijöiden liitot suunnittelevat asian viemistä EY:n tuomioistuimeen Luxemburgiin.

(Lähteet: www.ombudsman.org.uk; Financial Times 15.3.2006; Guardian 15.3.2006; IPE 16.3.2006; HS 16.3.2006)

ALANKOMAAT

Tavoitteena olla ykkönen

Alankomaat aikoo ottaa ykköspaikan eurooppalaisten työntekijöiden vakuuttamisessa. Maan keskuspankki on asettanut työryhmän pohtimaan, miten EU-maissa kerättävien työeläkkeiden rahavirrat voidaan tulevaisuudessa houkutella Alankomaisiin eläkeyhtiöihin.

Keskuspankin johtaja Nout Wellink korostaa maansa tietämystä ja osaamista eläkevakuuttamisessa. Alankomaat ovat varainhoidossa, vakuutusmatematiikassa, informaatioteknologiassa, hallinnossa sekä vero- ja eläkelainsäädännössä korkealla tasolla, kehui Wellink seminaaripuheessaan Utrechtissa viime helmikuussa.

Hollantilaisten suunnitelmien pohjalla on EU:n uusi eläkedirektiivi. Syyskuussa 2005 voimaan tullut direktiivi sallii eurooppalaisen työnantajan sijoittaa eläkevastuunsa toisessa EU-maassa toimivaan eläkerahastoon.

(Lähteet: IPE 17.2.2006; www.dnb.nl)

BELGIA

Riittämätöntä valvontaa

Belgialaisten eläke- ja vakuutusyhtiöiden valvonta ei ole kohdallaan. Yhtiöiden riskienhallintaa tulisi parantaa ja niiden valvonta tulisi nostaa pankkivalvonnan tasolle, esittää kansainvälinen valuuttarahasto IMF.

Maan yksityisissä eläkerahastoissa osakkeiden osuus sijoituksista on lähes 50 prosenttia. IMF:n mukaan rahastoissa ei kuitenkaan ole tarpeeksi tietoa, jonka pohjalta voisi varmistua tällaisen sijoitusrakenteen sopivan niille.

IMF julkaisi Belgiaa koskevan konsultaationsa maaliskuun alussa. Konsulttiyhtiö Hewitt Associates epäilee, että lisääntyvästä valvonnasta ja raportoinnista aiheutuvat kustannukset saattavat tuhota maan pienemmät eläkeyhtiöt. Belgian pankki- ja vakuutusvalvontavirasto CBFA on eri mieltä.

(Lähteet: IPE 2.3.2006; IPE 10.3.2006; www.imf.org)

Muiden maiden eläkeasioista voit lukea myös Eläketurvakeskuksen kotisivuilta, www.etk.fi osiosta Kansainvälinen eläketieto

RUOTSI

Helvetin enkelit eläkkeellä

Helvetin enkelit voivat Ruotsissa huonosti. Tukholmalaisista motoristeista peräti seitsemän enkeliä kymmenestä on työkyvyttömyyseläkkeellä. Eläkkeelle siirtymisen perusteena on vakava masennus. Useimmissa tapauksissa enkeleiden työkyvyttömyystodistukset on kirjoittanut yksi ja sama lääkäri, ilmoittaa Tukholman poliisi.

Asia kävi ilmi helmikuussa, kun Ruotsin poliisi

tiedotti järjestäytyneitä rikollisuutta torjuvan projektinsa tuloksista. Moottoripyöräjengien toimeentulon selvittämiseksi poliisi on tehnyt yhteistyötä muun muassa sosiaalivakuutuskassa Försäkringskassanin kanssa.

(Lähteet: HBL 21.2.2006; DN 20.2.2006; SvD 20.2.2006)

Eläkevakuutus salamaostoksena

Ruotsalaiset kuluttajat käyttävät suhteellisen vähän aikaa päätöksentekoon kun he päättävät vapaaehtoisesta eläkevakuutuksesta. Kansainvälisen sijoitusyhtiö Fidelityn tutkimuksen mukaan ruotsalaiset käyttävät huomattavasti enemmän aikaa auton tai stereoiden valitsemiseen kuin eläkevakuutuksesta, rahastosijoittamisesta tai osakekaupoista päättämiseen.

Ruotsalaiset ovat muihin eurooppalaisiin verrattuna kaikkein vähiten kiinnostuneita pohtimaan eri sijoitus- ja säästämismahdollisuuksia. Eläkevakuutuksesta päättämiseen käytetään Ruotsissa noin 9-10 päivää. Saksassa ja Alankomaisissa käytetään samaan päätökseen aikaa tuplasti enemmän.

Päätöksentekoaan varten ruotsalaiset kuluttajat hankkivat tietoa erityisesti ystäviltään, perheeltään tai viestintävälineistä. Sen sijaan huomattavasti harvempi heistä kysyy neuvoa pankilta tai muulta rahoituslaitokselta. Noin 60 prosenttia ruotsalaisista säästää itselleen lisäeläkettä.

(Lähde: DN 10.2.2006)

TANSKA

Jättikassat löytämässä toisensa

Kolme isoa tanskalaista eläkekassaa suunnittelee yhteisyrityksen perustamista. Maan suurimman eläkekassan PKA:n, lastentarhanopettajien kassan PBU:n ja opettajien eläkekassan Laerernes Pensionin uusi yhteisyritys tarjoaisi omistajilleen työeläkkeisiin liittyviä vakuutus-, rahoitus- ja IT-palveluja.

Uuden yhteisyrityksen odotetaan laskevan kassojen tarjoamien työeläkepalveluiden kustannuksia ja kasvattavan niiden palvelutuotantoa. Jos kaikkien kolmen kassan hallitukset siunaavat

perustamispäätöksen, uusi yritys aloittaa toimintansa syyskuussa.

Vielä nimeä vaille olevan uuden yrityksen perustajat pysyvät jatkossa itsenäisinä toimijoina Tanskan työeläke markkinoilla. PKA, PBU ja Laerernes Pension vastaavat yli 400 000 tanskalaisen työntekijän eläkkeistä.

(Lähteet: IPE 25.2.2006; www.pka.dk)

EU

Liikkuva työvoima tulee tarpeeseen

EU:n Keski- ja Itä-Euroopan uusista jäsenmaista vanhoihin jäsenmaihin liikkuvalla työvoimalla on ollut pääosin myönteisiä vaikutuksia. Euroopan komission raportin mukaan yhdessäkään jäsenmaassa ei ole ilmennyt merkittäviä häiriöitä työmarkkinoilla. Niissä jäsenmaissa, joissa ei ole rajoitettu työvoiman liikkuvuutta talous on kasvanut varsin hyvin ja työllisyystilanne on kohentunut.

Useimmat EU-maat päättivät rajoittaa työvoiman vapaata liikkumista uusista jäsenmaista. Monet vanhat jäsenmaat pelkäsivät, että idästä vyöryvä halpahintaisten "puolalaisten putkimiesten" armeija saattaa nostaa oman väestön työttömyyttä. Varsinkin Ranskassa itäeurooppalaisten työhakijoiden on pelätty vievän työt maan nuorilta. Ranskalaisista 18-25-vuotiaista joka viides on työtön.

Vanhoista EU-maista Iso-Britannia, Irlanti ja Ruotsi jättivät rajansa auki ulkomaisille työntekijöille. Komission raportin mukaan ulkomaiset työntekijät ovat tietyillä sektoreilla jopa helpotaneet näiden jäsenmaiden työvoimapulaa. Monet itäeurooppalaiset tekevät sellaista työtä, josta paikalliset eivät ole kiinnostuneita. Työvoimaa on siirtynyt vanhoihin jäsenmaihin myös odotettua vähemmän. Iso-Britanniaan tulevien itäeurooppalaisten työhakijoiden määrä on viime aikoina jopa laskenut.

Suomi, Espanja ja Portugali avaavat ovensa uusien jäsenmaiden työntekijöille ensi toukokuussa. Ranska avaa työmarkkinoitaan niillä sektoreilla, jotka kärsivät työvoimapulasta. Sen sijaan Saksa on ilmoittanut pitävänsä työmarkkinansa suljetuna uusien jäsenmaiden työntekijöiltä aina vuoteen 2009 asti.

(Lähteet: Europa.eu.int; The Economist 11.2.2006; EUobserver 6.3., 20.3. ja 27.3.2006)

Palkka.fi

Palvelun toteuttamisessa ovat olleet mukana kauppa- ja teollisuusministeriö, sosiaali- ja terveysministeriö, valtiovarainministeriö, Verohallitus, Työeläkevaakuuttajat TELA ja työeläkevakuutusyhtiöt, lakisääteistä tapaturmavakuutusta harjoittavat vahinkovakuutusyhtiöt sekä Kansaneläkelaitos.

Sen ylläpidosta vastaa Verohallitus ja käyttämiseen riittävät tietokone Internet-yhteyksiin, tavanomainen selainohjelma, Adobe Acrobat Reader ja tulostin.

Käyttäjä voi tukeutua kirjalliseen ohjeistukseen tai soittaa yleiseen neuvontanumeroon. Tarvittaessa voi kääntyä suoraan palvelun tarjoajien puoleen.

Palkka.fi

helpottaa pientyönantajan arkea

Tuore verkkosivusto yhdistää työnantajavelvoitteiden hoidon hallittavaksi kokonaisuudeksi.

Palvelusta hyötyvät myös työeläkeyhtiöiden asiakkaat.

Internet on nykysuomalaiselle tuttu apulainen. Odotamme asian kuin asian hoituvan myös sähköisesti. Helppokäyttöisistä ja tietoturvaltisista palveluista on jo vahvaa näyttöä. Pankit ovat olleet sähköisen asioinnin kärkijoukkoa, mutta myös lainvelvoittamat ilmoitukset ja tilitykset voi tehdä yhä useammin verkossa.

Verkkopalvelu ohjaa käyttäjänsä

Pientyönantajien avuksi rakennettu palkka.fi on maksuton ja soveltuu yhdestä viiden työntekijän palkanlaskentaan. Palvelu neuvoo käyttäjänsä tarjoamalla palkkalaskelmalle muun muassa oikeat työttömyys- tai työeläkevakuutusmaksuprosentit automaattisesti. Tämä on mahdollista, kun pohjana on palvelusivuston työntekijätietoihin syötetty työeläkelaki.

Vielä tämän vuoden ajan palvelu avustaa myös työeläkevakuutuksen valinnassa, kun työnantaja punnitsee TEL:n, LEL:n ja TaEL:n välillä. Palvelussa voi tehdä TEL-vakuutushakemuksen tai -muutoshakemuksen sekä ilmoittaa ansio-tietoja. Maksut hoidetaan oman verkkopankin kautta. Palkka.fi kokoaa myös tiedot useimpia lakisääteisiä ilmoituksia varten verottajalle ja vakuutusyhtiöille.

Kaikki työeläkevakuutusyhtiöt ja Työeläkevakuuttajat TELA ovat olleet mukana toteuttamassa palvelua. Yhtiöiden tavat täydentää palkka.fi:n palvelukirjoa omin sähköisin palveluihin vaihtelevat.

Kaikki herkut samalla tarjottimella

Maaliskuun 9. päivänä virallisen ensi-iltansa saanut palkka.fi hyödyntää Internet-ympäristöä tehokkaasti. Monisyinen verkosto näyttyy käyttäjälleen yhtenäisenä ja helposti hallittavana kokonaisuutena, kun perinteisesti monta viranomaishakemusta vaatineet työnantajavelvollisuudet hoituvat yhdellä luukulla.

Verkkopalvelun kohderyhmään kuuluu 60 000 pientyritystä, yhdistyksiä ja kotitalouksien teettämän työn lisääntyneitä jopa 200 000 kotitaloutta. Helmikuun 1. päivänä avattuun palveluun rekisteröity ensimmäisen käyttökauden aikana noin tuhat käyttäjä.

Palkka.fi on yksi etappi valtiohallan kannustuksessa suomalaisia yrittäjyyteen. Idea pohjautuu selvitysmies Mirjami Laitisen vuonna 2001 julkaistuun pientyönantajan palkanmaksu -raporttiin. Verkkopalvelun tavoitteena on helpottaa työllistämiseen liittyvien velvollisuuksien hoitamista.

Teksti: Johanna Merinen

PIENTYÖNANTAJAN MAKSUPALVELU

Palkka.fi on maksuton palvelu, jolla voit hoitaa työntekijöiden palkan maksun, työttömyys- ja työeläkemaksut sekä työttömyys- ja työeläkevakuutuksen. Palvelu on saatavilla myös mobiililaitteilla.

Mitä palkka.fi-palvelusta voi tehdä?

- hoitaa työntekijöiden palkan maksun
- hoitaa työttömyys- ja työeläkemaksut
- hoitaa työttömyys- ja työeläkevakuutuksen
- hoitaa työttömyys- ja työeläkevakuutuksen
- hoitaa työttömyys- ja työeläkevakuutuksen
- hoitaa työttömyys- ja työeläkevakuutuksen
- hoitaa työttömyys- ja työeläkevakuutuksen
- hoitaa työttömyys- ja työeläkevakuutuksen

Uusi palvelu on saatavilla myös mobiililaitteilla.

Uusi palvelu on saatavilla myös mobiililaitteilla.

Uusi palvelu on saatavilla myös mobiililaitteilla.

Työnantajan lisäeläketurva – pitoa työelämään vai työntöä eläkkeelle?

Arviolta joka kymmenes yksityisen sektorin palkansaaja kuuluu työnantajan järjestämän ryhmäeläkevakuutuksen piiriin. Lisäeläketurvaa järjestäviä työpaikkoja on tutkittu nyt ensimmäistä kertaa. Tulosten perusteella määrällistä lisäeläkettä tarjoavat työnantajat näyttävät panostavan työntekijöiden työssä jaksamiseen, kun taas alennettuun eläkeikään tähtäävät lisäeläkesopimukset voivat johtaa helpommin työttömyyseläkeputken käyttöön.

Ryhmäeläkevakuutuksella on maassamme melko pitkä historia, sillä sen voi katsoa toimineen työeläkevakuutuksena ennen varsinaisen työntekijän eläkelain (TEL) syntyä. Yksityisalojen eläkelain syntyvaiheessa rekisteröity ryhmäeläkevakuutus otettiin osaksi lakisääteistä eläketurvaa. Peruseläke jäi työeläkelain alkuaikoina lyhyen ansainta-ajan vuoksi alhaiseksi ja lisäeläketurva mahdollisti lakisääteistä eläkettä paremman eläkeikäisen toimeentulon.

Merkitys euromääräisesti vähäinen

Lakisääteisen työeläkejärjestelmän alkuaikoina rekisteröity lisäeläke liittyi yleisesti työsuhteeseen. Tälläkin hetkellä yhä lähes joka neljäs yksityisen sektorin työeläkkeensaaja saa lisäeläkettä.

Työnantajan lisäeläketurvan merkitys on euromääräisesti kuitenkin vähäinen: ryhmäeläkkeet muodostavat tällä hetkellä maksetuista eläkkeistä ainoastaan noin kolme prosenttia.

Uudet ryhmäeläkevakuutukset maksuperusteisia

Työnantaja voi järjestää työntekijöilleen lisäeläketurvaa ottamalla joko yksilöllisen eläkevakuutuksen tai ryhmäeläkevakuutuksen. Ryhmäeläkevakuutus on kollektiivinen ja sen ehtona on, että ryhmäeläkevakuutukseen tulevat henkilöt valitaan objektiivisesti esimerkiksi ammattiase- man tai työtehtävän perusteella.

Vakuutusvalvontaviraston ja Eläketurvakeskuksen rekisteritietojen mukaan tällä hetkellä arviolta joka kymmenes yksityisen sektorin pal-

kansaaja kuuluu työnantajan järjestämän ryhmäeläkevakuutuksen piiriin. Mikäli mukaan otetaan myös henkilöt, joilla on oikeus lisäeläketurvaan aikaisemmasta työsuhteesta, osuus hieman nousee.

Ryhmäeläkevakuutus voi olla etuus- tai maksuperusteinen. Etuusperusteisissa järjestelyissä työntekijälle taataan tietty etuuden taso, esimerkiksi 66 prosentin suuruinen vanhuuseläke sovituksessa eläkeiässä. Sen sijaan maksuperusteisissa järjestelmissä asetetaan ainoastaan maksuosuus ja aikanaan maksettava lisäeläke määräytyy kertyneen vakuutussäästön mukaan.

Nykyisin solmitaan lähes ainoastaan maksuperusteisia ryhmäeläkevakuutuksia. Maksuperusteisten sopimusten osuus vakuutuskannasta on kuitenkin vain muutama prosentti, sillä niitä on solmittu lähinnä vasta viime vuosina.

Vakuutusmaksut verovähennyskelpoisia

Ryhmäeläkevakuutusmaksut ovat yritykselle kokonaisuudessaan vähennyskelpoisia menoja. Myös vakuutukseen usein liittyvät henkivakuutus- ja työkyvyttömyysturvan menot ovat yritykselle vähennyskelpoisia. Ryhmäeläkevakuutusmaksuja ei yleensä katsota työntekijän tuloiksi. Aikanaan eläkkeensaajalle maksettava lisäeläke verotetaan ansiotulona.

Lisäeläketyönantajia yksityisaloilla lähes joka viidennes

Työsuhteeseen liittyvää lisäeläketurvaa järjestäviä työpaikkoja on tutkittu nyt ensimmäisen kerran empiirisen aineiston avulla. Tutkimusaineisto perustuu työnantajien haastatteluun, jotka tehtiin kesällä 2004. Tutkimusaineisto käsittää reilu tuhat yksityisen sektorin toimipaikkaa.

Noin 19 prosentissa yksityisalojen toimipaikoista on järjestetty työntekijöille lisäeläkkeitä. Lisäeläketurvan piiriin kuuluu minimissään joi- tain toimihenkilöitä ja kattavimmillaan yrityksen koko vakituinen henkilökunta. Noin 70 prosentissa lisäeläketoimipaikoista lisäeläke kattaa useita toimipaikan työntekijöitä.

Lisäeläketurvaa tarjoavat toimipaikat sijoituvat jossain määrin muita toimipaikkoja useammin teollisuuteen sekä liikenne- ja kuljetus- alalle. Alueellisesti lisäeläketurvaa tarjotaan eniten Etelä-Suomessa.

Noin puolessa alennettu eläkeikä

Lisäeläke voi olla ainoastaan määrällistä, jolloin sen tarkoituksena on vain eläkeikäisen toimeen- tulon parantaminen, tai lisäeläkkeeseen voi liittyä

alennettu eläkeikä. Hieman yli puoleen työnanta- jan järjestämään lisäeläkkeeseen liittyy alennettu eläkeikä. Yleisimmin se on 58–60 vuotta.

Alennettu eläkeikä voi olla joustava, jolloin työntekijällä on näin halutessaan mahdollisuus jatkaa työssä alennetun eläkeiän jälkeen. Toisaalta alennettu eläkeikä voi olla määritelty työntekijän eroamiseksi. Tällöin työntekijä ei ilman työnanta-ajan suostumusta voi jatkaa työssä sovitun eläkeiän jälkeen. Tällainen eläkeiän suhteen jäykkä sopimus on vajaassa puolessa toimipaikoista, joissa lisäeläkkeeseen liittyy alennettu eläkeikä.

Ikääntyneisiin suhtautuminen jakaa kahtia

Lisäeläketurvaa useille henkilöille järjestäneet toimi- paikat jakautuvat niissä noudatettavan ikäpoli- tiikan perusteella kahteen ryhmään. Sellaisissa lisäeläketurvaa hankkineissa toimipaikoissa, joissa lisäeläkkeeseen ei liity alennettua eläkeikää, asen- noidutaan muita toimipaikkoja myönteisemmin ikääntyneeseen henkilöstöön ja ikääntyneen työ- voiman työllistämiseen tulevaisuudessa. Vaikut- taakin siltä, että määrällistä lisäeläkettä hankitaan työntekijöille aktiivista henkilöstöpolitiikkaa harjoittavissa toimipaikoissa, joissa panostetaan työntekijöiden työssä jaksamiseen.

Vastaavaa ikämyönteisyyttä ei havaita toimi- paikoissa, joissa lisäeläkkeeseen liittyy alennettu eläkeikä. Lisäksi ilmeni, että näissä toimipaikoissa on irtisanottu työntekijä viime vuosien aikana muita toimipaikkoja yleisemmin. Irtisanomiskei- nona on käytetty huomattavan usein työttömyys- eläkeputkea. Erityisesti työttömyyseläkeputken käyttö näyttää liittyvän ”jäykkiin” lisäeläketoi- mipaikkoihin, joissa alennettu eläkeikä on määri- teltä työntekijän eroamiseksi.

Kati Ahonen
Tutkija
Eläketurvakeskus

Kirjoitus perustuu artikkeliin ”Työnantajan lisäeläketurva – pitoa työelämään vai työntöä eläkkeelle?” Eläketurvakeskuksen keskustelualoitteita 1:2006. Artikkelissa on tutkittu työnantaja- haastatteluun perustuvan aineiston avulla lisäeläkettä tarjoa- via yksityisen sektorin työnantajia.

Uusi jako: miten Suomesta tuli kilpailukyky-yhteiskunta?

Risto Heiskala ja Eeva Luhtakallio (toim.)
Gaudeamus, 2006.

Risto Heiskalan ja Eeva Luhtakallion toimittama *Uusi jako* viittaa nimellään sekä kansalliseen että globaaliin muutokseen, jossa hyvinvoinnin jakaantuminen muuttuu yhä epätasaisemmaksi.

Kirjassa tarkastellaan Suomessa 1980-luvulta nykypäivään tapahtuneita yhteiskunnallisia muutoksia eri näkökulmista. Suurennuslasin alle pääsevät talouselämä, julkinen valta, yhteiskunnallinen diskurssi, kansalaisyhteiskunta ja media. Artikkeleiden kirjoittajat ovat eturivin suomalaisia yhteiskuntatutkijoita, mm. **Pertti Alasuutari** ja **Anu Kantola**.

Uusi jako on sisarjulkaisu teokselle *Sosiaaliset innovaatiot ja yhteiskunnan uudistumiskyky* (Timo J. Hämäläinen, Risto Heiskala, Edita, 2004). Molemmat julkaisut ovat syntyneet samasta Sitran projektista.

Teoksen taustana on arvomaailman muutos yhteiskunnassa. Suomen katsotaan olleen sodan jälkeen moraalitalous, 1960-luvulla toimittiin suunnitelmataloudessa ja 1980-luvun alussa siirryttiin vähitellen kilpailutalouteen. Sekä julkista että yksityistä arvomaailmaa alkoivat leimata kilpailu, tehokkuus ja individualismi. Tavallaan kaikista tuli yrittäjiä, ja menestymisen mukaan

eriarvoisuus hyvinvoinnin jakaantumisessa alkoi lisääntyä.

Kirjaa ei kuitenkaan leimaa globalisaation, kilpailuhenkisyyden, valtion liikelaitostumisen tai yksilön eduntavoittelun kritisointi, vaan sen motiivit ja tavoitteet ovat toisaalla. Toimittajat arvostelevat perinteisen taloustieteen edustajia liiallisesta numeroihin tuijottamisesta ja talouden kasvun edellytysten tutkimisesta, mutta huomaavat myös itsensä sosiaalieteilijöinä sortuneen tutkimaan liiaksi vallanjaon muutoksia. Hedelmällisessä keskustelussa molemmat osapuolet saavat äänensä kuuluviin ja kuulluiksi, ja tällä kirjalla kirjoittajat pyrkivät osaltaan avaamaan vuoropuhelua. Keskustelijoiksi kaivataan myös yhteiskuntapoliitikkoja, sillä muutosten ennustaminen ja niihin valmistautuminen voi estää 1990-luvun kaltaisten ikävien yllätysten toistumista.

Teksti: Jyrki Pappila

Keikkatyöläisen sosiaaliturvaopas neuvoa työeläkkeistä

Terhi Friman ja Tiina Komi:
Keikkatyöläisen sosiaaliturvaopas luovien alojen pätkätyöläisille ja yrittäjille
Teatteri- ja Mediatyöntekijät ry, Suomen Journalistiliitto ry, Suomen freelance-journalistit ry, Suomen Näyttelijäliitto ry, Suomen Muusikkojen liitto ry, Freelance-ammattiosasto FAO ry.
Painotalo Auranen 2006
59 s.

Luovien alojen ammattijärjestöjen yhteisponnistuksen tuloksena on syntynyt Keikkatyöläisen sosiaaliturvaopas. Siihen on koottu keskeiset sosiaaliturvaan liittyvät asiat pätkätyöläisenä ja yrittäjänä toimivan keikkatyöläisen kannalta.

Naistenpäivänä julkaistu Keikkatyöläisen sosiaaliturvaopas piirtää selkokielisen kuvan siitä turvaviidakosta, johon luovien keikkatyöläinen joutuu päänsä pistämään. Kirjasessa on tietoa siitä, miten pätkätyötä tekevän keikkatyöläisen sairauspäiväraha lasketaan, miten eläkettä kertyy ja miten pitää toimia, jos työt vievät muille maille.

Sen lisäksi että keikkatyöläisen työt ovat usein lyhytkestoisia, pätkätyö muodostuu tyypillisesti useista peräkkäisistä määräaikaisista työsuhteista. Tyypillisiä keikkatyöläisiä ovat esimerkiksi freelancetoimittajat ja muusikot, joiden ansiot kertyvät usein juuri keikkakohtaisesti sovittavista korvauksista.

Useinkaan työn tekeminen esimerkiksi freelancerina ei ratkaise onko kyse työsuhteesta tai yrittäjyydestä, vaan freelance-työtä voi tehdä kummassakin muodossa.

– Etuuslainsäädäntömme lähtee kuitenkin siitä, että työtä tehdään joko työsuhteessa tai yrittäjänä. Työn tekeminen tapa vaikuttaa monin

tavoin sosiaaliturvaan huolimatta siitä, ettei arkiikäntäntö kaikilta osin vastaa näin jyrkkää kahtiajakoa, kertovat oppaan kirjoittajat **Terhi Friman** ja **Tiina Komi**.

Oppaan julkaisijoina ovat luovien alojen ammattijärjestöt: teatteri- ja mediatyöntekijät, Suomen journalistiliitto, Suomen freelance-journalistit ry, Suomen näyttelijäliitto, Suomen muusikkojen liitto sekä radio- ja tv-toimittajien freelance-ammattiosasto FAO.

Oppaan paperinteen saa tilaamalla julkaisijatahoilta. Mutta paperiversiota ei välttämättä tarvita, sillä 59-sivuisen oppaan taitto on selkeää ja se kestää lukemisen myös netissä. Oppaan ajantasaisen päivitetävän version voi lukea pdf-tiedostona freejournalistien kotisivuilla <http://www.freet.fi/hyvatietaa/sospas/>

Sosiaaliturvaoppaan tekemistä ovat tukeneet Etera, Kela, Eläketurvakeskus ja Eurooppa-tiedotus. Oppaassa on **Taina Värin** oivaltava kuvitus, graafinen suunnittelu ja taitto on **Jussi Kiiskilän** käsialaa.

Teksti ja kuva: Anne Niemi

Eläke-Fennia

Henkilöstöpäällikkö **Merja Svanbäck** on nimitetty henkilöstöjohtajaksi 1.4. lukien. Svanbäck raportoi suoraan toimitusjohtaja **Lasse Heiniölle**.

Eläketurvakeskus

Tietojärjestelmäosaston tuotannon tuki -yksikköön ryhmän esimieheksi on 1.5. lukien nimitetty FM, kehityspäällikkö **Pirjo Silius-Miettinen**. Saman ryhmän jäseniksi on 1.5. lukien nimitetty menetelmäasiantuntijaksi datanomi **Airi Haverinen** ja arkkitehtuuriasi-
antuntijaksi insinööri **Samuel Rinnetmäki**.

Projektipäälliköksi tietojärjestelmäosastolle on 1.5. lukien nimitetty FM **Larissa Jakobsson**.

Kehityspäälliköksi ulkomaisten eläke-asiain osastolle on 1.5. lukien nimitetty sosionomi **Anna-Kaisa Marttila**.

Etera

FM **Kari Härkönen** on nimitetty Eteran eläkejohtajaksi 1.4. lukien. Huhtikuun alkuun asti hän toimii tietohallintojohtajana. Merkonomi **Eeva Alasentie** on siirtynyt asiakaspäälliköksi Eteran suurasiakasyksikköön.

Asiakaspäällikkö YTM **Toni Savela** siirtyy Helsingistä Eteran Tampereen toimipisteesseen. Hänen vastuualueenaan on nimetyt yritysasiakkaat Tampereella ja Pohjois-Pirkanmaalla.

Merkonomi **Jaakko Vettenranta** on nimitetty asiakaspäälliköksi pääkaupunkiseudun ja Uudenmaan alueelle.

FM **Annukka Lala** on nimitetty Eteran asiakaslehden toimitussihteeriksi.

Ilmarinen

Valtiotieteiden lisensiaatti **Esko Torsti** on nimitetty johtajaksi sijoituslinjalle vastuualueenaan kiinteistösijoitukset, asiakasrahoitus, pääomarahastot sekä noteeraamattomat sijoitukset. Hän siirtyi Ilmariseen Pohjolan sijoitusjohtajan tehtävästä. Torsti on aiemmin toiminut korkosijoitusjohtajana Ilmarisessa.

Kuntien eläkevakuutus Keva

KT **Taina Tuomi** on nimetty 15.2. alkaen Kuntien eläkevakuutuksen Kuntatyö kunnossa -yksikön kehittämisspäälliköksi.

Maatalousyrittäjien eläkelaitos Mela

Maatalousyrittäjien eläkelaitoksen asiakaspalvelun tuessa toimivien henkilöiden toimenkuvia ja tehtävänimikkeitä on täsmennetty.

Palvelupäällikkö **Sirpa Havun** vastuualueena on asiamiesten asiakaspalvelu, asiemiesviestintä ja atk. Palvelupäällikkö **Erik Lindroosin** vastuualueena on asiamiesten asiakaspalvelu, ruotsinkieliset asiamiehet ja atk.

Puhelinpalvelutiimin päällikkö **Kaija Seppisen** vastuualueena on puhelinpalvelu. Yhteyspäällikkö **Jari Kangaksen** vastuualueena on asiamiesten tietoliikenne ja tietokannat.

Osastolle on nimitetty asiakkuuspäälliköksi **Timo Kivikoski** tehtävänänsä asiakkuuksien hallinta. Osaston assistenttina toimii **Eine Savolainen** ja puhelinvaihteen hoitajina **Terttu Karmavalo** ja **Anna-Mari Arilahti**.

Melan eläkeosastolle on nimitetty yhteyspäälliköksi **Paula Rantanen**.

Melan vakuutusosastolle on nimitetty vakuutusasioiden ratkaisupäälliköksi **Leena Vehkomäki**. Hän toimii myös vakuustustiimin esimiehenä.

Mela lakiyksikköön on nimitetty lakimieheksi VT **Päivi Pietarinen**.

Vakuutusoiikeus

Vakuutusoiikeuden uudeksi kansliapäälliköksi on nimitetty **Timo Tervonen**, joka aloittaa virassaan 1.7. alkaen. **Marja Koivisto** siirtyy eläkkeelle kansliapäällikön virasta 1.7. lukien.

Varma

Työeläkeyhtiö Varman vt. viestintäjohtajaksi on nimitetty 15.4. lukien valtiotieteiden tohtori **Pirkko Jääskeläinen**, 63. Hän palasi eläkkeeltä työelämään, aiemmin hän on toiminut viestintäpäällikkönä Eläketurvakeskuksessa. Jääskeläinen hoitaa tehtävää viestintäjohtaja **Carina Geber-Teirin** äitiysvapaan ajan.

Veritas

Uusi asiakaspalvelukeskus aloitti 1.4. toimintansa Veritas Henki- ja Eläkevakuutuskeskuksessa. Veritas-ryhmän nykyinen myyntijohtaja, Veritas Eläkevakuutuksen varatoimitusjohtaja **Margolit Söderholm** jättää vastuun ryhmän myynnistä ja markkinoinnista Veritas Henkivakuutuksen varatoimitusjohtajalle **Henrik Karlssonille**. Söderholmista tulee vastaperustetun asiakaspalvelukeskuksen johtaja.

Kauppatieteiden maisteri **Mikko Kurki**, 28 on nimitetty Veritas-ryhmän markkinointipäälliköksi. Kurki on aikaisemmin toiminut suunnittelupäällikkönä mediatoimisto Dagmarissa.

Vakuutusyhtiöiden Keskusliitto

YTM **Ulla-Maija Rajakangas** on nimitetty yksikön päälliköksi 1.3. alkaen. Hänen vastuualueeseensa kuuluvat yhteiskuntasuhteet ja edunvalvonnan tuki. Ulla-Maija Rajakangas on aiemmin työskennellyt eri tehtävissä politiikassa ja järjestöissä, mm. pääministerin erityisavustajana ja SDP:n ministeriryhmän sihteerinä sekä Suomen Lakimiesliiton tiedotuspäällikkönä.

KTM **Teijo Valtanen** on nimitetty viestintäjohtajaksi 1.5. alkaen. Hän on ollut vuodesta 2004 Suomen Tietotoimiston mediapalveluista vastaava toimituspäällikkö. Aiemmin Valtanen on työskennellyt taloustoimittajana, ulkomaankirjeenvaihtajana ja esimiestehtävissä mm. Kauppalehdessä ja MTV3:ssa.

Valion Eläkekassan toimitusjohtaja Keijo Rautio on ohjannut kassansa hajanaisen meijerikentän työeläkevaikuttajasta valiolaiseksi yleisyhtiöksi.

Keijo Raution pitkä tie lappilaisen maatalon pojasta

Helsingin herraksi

Valiolaiset haluavat eläkekassan toimitusjohtajan **Keijo Raution** mukaan pitää oman eläkekassansa, sillä eläkesäätiön tavoin eläkekassa on yleensä työnantajalle työeläkeyhtiötä edullisempi tapa järjestää yrityksen työntekijöiden eläketurva.

– Tämä on yleisesti tiedossa oleva totuus, mutta tällä hetkellä kilpailutilanne eri eläkelaitosmuotojen välillä ei kuitenkaan ole tasapuolinen, Keijo Rautio pohtii.

Yritys voi lakkauttaa eläkekassan tai -säätiönsä ja siirtää TEL-vakuutuksensa työeläkeyhtiöön varsin edullisesti. Lain mukaan eläkesäätiönsä lakkauttava yritys siirtää säätiön toimintapääomasta noin 12 prosenttia vastaanottavalle työeläkeyhtiölle. Loput toimintapääomasta yritys siirtää itselleen.

– Siirrettävä summa ei riitä alkuunkaan kattamaan todellisia menoja vastaanottavassa eläkeyhtiössä. Sama on tilanne myös silloin, kun työnantaja haluaa perustaa oman eläkekassan tai säätiön, kaksi kolmasosa toimintapääomasta jäisi eläkeyhtiöön. Se ei ole kovin hyvä lähtötilanne uudelle eläkelaitokselle, Rautio toteaa.

Painavista sanoistaan huolimatta Keijo Rautio ei koe itseään ärhäkkääksi edunvalvojaksi.

– Pienessä toimintakentästä pääsee helposti äänenkannattajana esiin. Meidän kassallemme tai minulle itselleni kassojen ja säätiöiden kilpailumahdollisuudet eivät kuitenkaan ole elämän ja

kuoleman kysymys. Siitä huolimatta edunvalvontatehtävä on avartanut kokonaisnäkemystä paitsi vakuutusosalasta myös yhteiskunnasta kokonaisuutena.

Eläkekassan perinteet kannustavat

Aivan hetkessä ei Keijo Rautio ole kuitenkaan kassamaailman puolestapuhujaksi kasvanut. Hän tuli vuonna 1972 Valion eläkekassan konttoripäälliköksi melkein valmiina ekonomina. Kittilän yhteislyseosta Oulun veroviranomaistöiden kautta Helsinkiin ajautunut lappilainen nuori mies löysi itselleen eläkekassamaailmasta mieluisan työn.

– Koska olen aina tykännyt numeroista ja pykälästä, niin työ oli sekä mielenkiintoista että opettavaista. Kun edeltäjäni, vakuutusneuvos **Aarre Isopuro**, jäi eläkkeelle, niin hallintoneuvostomme kai arveli minun jo oppineen alaa tarpeeksi ja valitsi minut sitten hallituksen puheenjohtajaksi ja toimitusjohtajaksi, hän toteaa vaatimattomasti.

Valion Eläkekassan alkujuuret ulottuvat peräti 86 vuoden taa. Meijeriväen Keskinäinen Eläkelaitos toimi alkuaan vanhuuden turvana sekä leskien ja orpojen avustuskassana. Se on kehittynyt aikaa myöten TEL:n mukaista vähimmäiseläketurvaa ja säännöissä määriteltyä lisäeläketurvaa hoitavaksi kassaksi.

Valion rakennemuutos on heijastunut eläke-

kassankin toimintaan. Meijereitä on yhdistynyt ja lakkautettu ja vakuutetut nopeassa tahdissa vaihtuneet. Ammatit alalla ovat osin hävinneet tai muuttuneet.

Raution aloittaessa kassan konttoripäällikkönä osakkaita oli 220 ja jäseniä 13 500. Eläkeläisiä vuonna 1972 oli vajaa puolitoistatuhatta. Viime vuonna kassalla oli osakkaita 29, jäseniä 4 290 ja eläkeläisiä yli seitsemän ja puoli tuhatta.

– Kaikki tämä on vaikuttanut merkittävästi kassan toimintojen suunnitteluun ja ohjaamiseen. Nyt kun meijerit toimivat Valion kautta niin myös pääosa meillä vakuutetusta henkilökunnasta on Valio Oy:n henkilöstöä. Kun hallituksemme varapuheenjohtaja on Valion hallintojohtaja, niin kassan kehittämistä on luonnollisesti ollut paljon helpompi suunnitella kahden kesken kuin kahden sadan kesken.

Kassan osakkaat aina ensisijalla

Raution mukaan suunnitelmallisuuden ansioista kassan vakavaraisuus ja toimintapääoma on saatu vähintään samalle tasolle kuin työeläkeyhtiöissä. Työnantajien TEL-maksutaso on keskimäärin muutamia prosenttiyksikköä alle yleisen tason.

– Esimerkiksi viime vuonna osakkaidemme TEL-maksu oli vain 10 prosenttia. Samanaikaisesti toimintapääoman suhde vakavaraisuusrajaan oli kuitenkin 3,2, joten ei voi sanoa, että TEL-maksua olisi alennettu vakavaraisuuden kustannuksella, hän kehaisee.

– Meidän kaltaisessamme toimialakohtaisessa kassassa on osakasten kulloisenkin taloudellisen tilanteen huomioon ottaminen tärkeää. Toimitusjohtajan ja kassan hallituksen on luonnollisesti kohdeltava kaikkia tasapuolisesti, ja joskus kassan ja osakkaiden taloudellisten tarpeiden yhteensovittaminen on kohtuullisen vaativa yhtälö, Rautio lisää.

Sijoitukset vaativat jatkuvaa seurantaa

Eläkekassan sijoitukset ovat vuosien varrella osittain muuttaneet muotoaan. Osa sijoituksista on edelleen erilaisissa kiinteistöissä ja metsätiloissa eri puolilla maata. Osa varoista on rahastoissa ja osakkeissa.

– Sijoitustoiminta oli vielä 1970-luvulla pääasiassa puutteen jakamista osakkaille eli lähes kaikki kertyneet varat lainattiin meijeriosakkeille uusien maakunnallisten maidonjalostuslaitosten rakentamiseen. Vasta vuosikymmenen lopulla ja 1980-luvun alussa tehtiin kiinteistöisijoituksia.

Konttoripäällikön työn monipuolisuutta kuvaa Raution mukaan hyvin se, että kun hallitus oli tehnyt lainapäätöksen tai kiinteistön

ostopäätöksen, hoiti konttoripäällikkö tehtävät siitä eteenpäin.

– Laina-asiakirjojen laatiminen ja vakuuksien järjestely sekä kiinteistöjen isännöinti ja tilojen vuokraus olivat mielenkiintoisia ja opettavaisia töitä, hän sanoo.

– Toimitusjohtajakaudellani 1980-luvun jälkipuoliskolla sijoitusmaailma muuttui meilläkin, sillä silloin aloitettiin varovainen osakkeisiin ja joukkovelkakirjoihin sijoittaminen. Arvopaperisijoittamista, niin kuin me osake- ja korkosijoittamista sanomme, emme luonnollisesti hoida kokonaan itse. Pääosaa varoista hoitavat yhteistyökumppaneiksemme valitsemamme omaisuudenhoidon ammattilaiset eli omaisuudenhoitoyhtiöt. Ne ovat meidän mielestämme onnistuneet tehtävässään täysin kilpailukykyisesti ja kiitettävästi, jos vertailukohteina käytetään työeläkeyhtiöitä.

Rautio täsmentää, että toimitusjohtajan tehtävä on seurata alan kehitystä ja keskusteluissa yhteistyökumppaneiden kanssa etsiä ja tutkia erilaisia vaihtoehtoja sijoitusasioiden hoitamiseksi.

Kiinteistöisijoitukset eläkekassa hoitaa oman henkilökunnan voimin.

Eläkekäykysmyksessä Keijo Rautio ottaa kantaa vain omaan eläkekänsä. Hänelle riittää 65 vuoden vanhuuseläkeikä. – Uusien tekijöiden on päästävä myös aloittamaan, toteaa kohta eläkkeelle jäävä Rautio.

– Koska eläkekassassamme on myös A-osasto eli vapaaehtoinen lisäeläke, sen osaston sääntöjen ajan tasalla pitäminen ja kehittäminen on tietysti tärkeää. Alan yleisestä virtauksesta poiketen meidän A-osastoamme ei ole suljettu.

Eläkepäättökset toimitusjohtajan allekirjoitettavana

Toimitusjohtajan työ on Raution mukaan muutunut ja monipuolistunut paljon vuosien varrella.

– Eläkelait ja -säännökset ovat monimutkaisuutuneet. Eläkkeiden laskenta ja maksatus ovat siirtyneet työpöydiltä tietokoneille, hän kuvailee.

Vaikka eläketrafikki onkin nykyään tietokoneistettua, käy joka ikinen eläkepäättös toimitus-

johtajan pöydällä hyväksyttävänä.

– Joskus voi olla vaikea esimerkiksi työkyvyttömyyseläkehakemuksen kohdalla tehdä ratkaisua puoleen tai toiseen, vaikka asiantuntijalääkäri on näkemyksensä ilmoittanut. Onneksi valitustie on olemassa, Rautio pohtii.

Vastuuta lisää myös se, että eläkekassan varallisuuden määrä on kasvanut valtavasti.

– Näinkin pienen yrityksen toimitusjohtaja on nykyisin yleisjohtaja, jonka yleisluonteelle luonnollisesti alan säännösviidakko asettaa omat vaatimuksensa. Tärkeintä on pitää ”koneisto” kunnossa ja ajan tasalla. Minusta se merkitsee sitä, että onnistuu saamaan taloon osaavan ja keskenään hyvin toimeen tulevan henkilökunnan. Tässä voin estoitta kehua ja kiittää työtovereitani.

– Pienenä yrityksenä meidän on pitänyt oppia ulkoistamaan tehtäviä jo paljon ennen isoja yrityksiä. Ulkoistamiseen pätee sama kuin omaan henkilökuntaan, hyvät ja luotettavat yhteistyökumppanit ovat kassalle tärkeä tehtävissä onnistumisen edellytys, Rautio toteaa.

Teksti: Ritva Rantanen

Kuva: Juha Rahkonen

RISTIKKO

Ratkaisu löytyy Työeläkkeen seuraavasta numerosta.

ULKOMAANPALSTA								neuvotteluryhmän vetäjä			
VAIKEITA KULKEA LÄPI		TUON TUOSTAKIN	KAR-TASTO					"LEIJONAT TORINOSSA"	louk-kaavia	muuri-	KAUSTISEN NAAPURISSA liikennöitäviä
	PIRTTI KAL-LONEN				täkkei-hinkin						
öljy-yhtiö											
kaadettava				ERONEN FITZ-GERALD	↓	VERO-					
Ari Puka						järke-vyydet					
		HESAN KATU	↓	eivät yllä kor-kealle					LAAR		
TEHDÄ PAHAA						REILU synttäri-verbi			Peter		
	ENID JALKA										
KUIJUVA JÄRVI				SÄÄSKISTÄ kitara usein							
SIXTEN KORK-MANIN EHDOTUS	lei-ville	SAT-TUVIA		-HAP-PO				este etäämpänä	sil-mäs-sä	JAR-RUTA!	
PAISE				VÄSYT-TÄÄ							
koonti					↪						
rakentaa tieto-järjes-telmiä	MAR-JATTA				kasata				HUVIRETKI	sekin	
kasville				Kreu-ger							
KATSEL-TAVIAKIN				Sep-pänen		VENI ??? VICI			mies tai kiinan-ruoho		
ISO						KÄR-SIÄ			ESTE		

www.sanaris.fi/Erkki Vuokila

Siirtyvä toimintapääoma nousee 19 prosenttiin

Siirtyvän toimintapääoman tasoa työeläkelaitosten välisissä vakuutuskannan siirroissa nostetaan. Siirtyvän toimintapääoman tasoksi määritellään lakisääteistä eläkevakuutustoimintaa harjoittavien eläkelaitosten vakavaraisuusrajojen mediaani kaksinkertaisena.

Sosiaali- ja terveysministeriö vahvistaa siirtyvän toimintapääoman tason kaksi kertaa vuodessa asetuksella Vakuutusvalvontaviraston esityksestä.

Lakimuutosten tarkoituksena on varmistaa, ettei lainsäädäntö tarpeettomasti estä eläkelaitoksen joustavaa vaihtamista ja että vakuutuskannan siirtäminen voi tapahtua vakuutuksenottajan kannalta tarkoituksenmukaisena ajankohtana.

Siirtyvän toimintapääoman prosenttiosuus on nyt 11,8 prosenttia. Osuuden arvioidaan lakimuutosten jälkeen nousevan 19 prosenttiin.

Sosiaaliturvan tunnustuspalkinto Matti Heikkilälle

Köyhyyden ja huono-osaisuuden valottaminen ja hyvinvointivaltion kipukohtien tunnistaminen toivat tämän vuoden Sosiaaliturvan tunnustuspalkinnon ylijohtaja **Matti Heikkilälle**.

Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto myönsi palkinnon tunnustuksena monipuolisesta huono-osaisuus- ja köyhyystutkimuksesta, sosiaalipolitiikkaan ja sosiaalihuoltoon liittyvästä tutkimustyöstä sekä pitkäjänteisestä alan kehittämisestä ja vaikuttamistyöstä.

Matti Heikkilä on tehnyt pitkän uran Stakesis-

sa, aiemmassa sosiaali- ja lääkintöhallituksessa tutkijana, tiedotuspäällikkönä, tutkimusjohtajana, tutkimusprofessorina ja nyt tutkimustoinnasta vastaavana ylijohtajana. Heikkilällä on kansainvälistä kokemusta myös lukuisissa asian tuntijatehtävissä, viimeksi Kosovossa Maailmanpankin sosiaaliturvaan liittyvässä projektissa.

Lukuisten kotimaista sosiaalipolitiikkaa valottavien julkaisujen lisäksi Heikkilä on tehnyt vertailevaa tutkimusta köyhyydestä Pohjoismaissa ja raportoinut muun muassa Euroopan neuvos-

tole köyhyydestä ja syrjäytymisestä kahdeksassa Euroopan maassa.

Sosiaaliturvan tunnustuspalkinto myönnetään vuosittain ansioituneesta toiminnasta ja alan kysymysten nostamisesta julkiseen keskusteluun. Palkinto on kuvanveistäjä **Raimo Heinon** Rumpalipoika-patsas ja kunniakirja. Palkinto luovutettiin Heikkilälle huhtikuussa valtakunnallisilla sosiaali- ja terveyspolitiikan kehittämispäivillä Helsingissä.

Vakuutuslaitosten vakavaraisuus vahvistui

Vakuutuslaitosten yhteenlaskettu vakavaraisuus vahvistui merkittävästi viime vuoden aikana. Vakuutusvalvontaviraston tietojen mukaan myös työeläkelaitosten vakavaraisuusasetat ovat hyvällä tasolla. Työeläkeyhtiöillä toimintapääoma kasvoi 39 prosenttia, 13.333 miljoonaan euroon.

Vastaavasti TEL-eläkesäätiöiden toimintapääoma kasvoi 8 prosenttia ja TEL-eläkekassojen 26 prosenttia vuoden alun tilanteeseen verrattuna.

Myönteiseen vakavaraisuuskehitykseen vaikutti erityisesti osake- ja joukkovelkakirjasijoitusten arvonnousu. Osakkeiden hintojen nousu oli vahvaa Euroopassa ja erityisen voimakasta pohjoismaisissa pörseissä. Korkotason lasku ja yhtiöiden parantuneet tulokset vetivät osaltaan osakkeiden hintoja ylös.

Vakavaraisuustilanteiden tulkinnan kannalta on TEL-laitosten osalta huomioitava, että vuoden aikana nousut osakesijoitusten osuus laitosten

koko sijoituskannasta kasvatti toimintapääoma-vaatimuksia. Lisäksi kuusi TEL-eläkesäätiötä purettiin vuoden aikana, mikä osaltaan pienentää näiden toimijoiden eri volyympipohjaisia tunnuslukuja verrattuna edelliseen vuoteen.

Vakuutusvalvontavirasto julkaisee neljännesvuosittain katsauksen vakuutusyhtiöiden vakavaraisuusasetasta ja puolivuositaisen katsauksen TEL-eläkesäätiöiden ja -kassojen vakavaraisuudesta.

Finanssisektori ja työeläke samassa opinahjossa

Vakuutustiedon kehittämissäätiön omistama Vakuutusalan koulutuskeskus muuttaa nimensä vastaamaan paremmin rahoitus- ja sijoitussektorille laajentunutta toimintaansa.

Huhtikuun alusta lähtien Finanssi- ja vakuutuskoulutus FINVA -nimellä toimiva koulutuskeskus tarjoaa nimensä mukaisesti sekä vakuutusettä finanssialan koulutusta, joista jälkimmäisen painopiste edelleen kasvaa.

Lisäksi Suomen vakuutusalan koulutus ja kustannus Oy:n omistus siirtyy Suomen Vakuutus-

yhtiöiden Keskusliitolta täysin Vakuutustiedon kehittämissäätiön omistukseen ja sen nimeksi tulee Finanssi- ja vakuutuskustannus Oy FINVA. Kustannusyhtiönkään kohdalla kyse ei ole pelkästä nimenmuutoksesta, vaan se julkaisee tulevaisuudessa myös finanssialalle suunnattuja oppi- ja ammattikirjoja.

FINVA ei kuitenkaan unohda kattavaa ja asiantuntevaa vakuutusalan koulutusta. Esimerkiksi sosiaali- ja työeläkevakuuttaminen on esillä koulutusohjelmassa entistä suuremmalla

panoksella.

Helsingin Bulevardilla sijaitsevassa FINVA:ssa voi suorittaa muun muassa rahoitus- ja vakuutusalan ammattitutkinnon, vakuutus ja finanssialan liikkeenjohdollinen koulutusohjelman VALIKOn sekä Tampereen yliopiston kanssa toteutettavan eMBA in Insurance and Financial Services -tutkinnon. Näiden koulutusten lisäksi FINVA järjestää lukuisia finanssialan asiantuntijajammineareja keskeisistä teemoista.

Louekosken lakipaketin valmistelu etenee

Selvityshenkilö, pankinjohtaja **Matti Louekoski** on jätti huhtikuun alkupäivinä sosiaali- ja terveysministeriölle lakiesityksen muotoon kirjoitetut työeläkevakuutusyhtiöiden hallintoa ja valvontaa koskevat esityksensä. Esitykset noudattavat Louekosken helmikuussa esiteltämiä linjauksia. Ministeriö järjestää esityksistä kuulemismenettelyn huhtikuussa.

Samassa yhteydessä Louekoski on jättänyt esityksen siitä, miten työeläkevakuutusyhtiöiden sijoitustoimintaa koskevat muutokset tehdään työntekijän eläkelakiin (TyEL) ja muihin asiaan liittyviin säännöksiin. Muutosesitykset perustuvat työmarkkinakeskusjärjestöjen eläkeneuvotteluryhmän tammikuussa julkaisemaan sijoitus selvitykseen.

Louekosken kokonaisuuteen liittyvä, ministeriössä laadittavana ollut eläkelaitosten kateja vakavaraisuussäätelyä koskeva lakiesitys on lähes valmis.

Hallitus käsittelee kokonaisuutta iltakouluksaan huhtikuun aikana kuulemismenettelyn

jälkeen. Lakiesitykset annettaneen eduskunnalle kesäkuussa. Uudistusten on tarkoitus tulla voimaan vuoden 2007 alussa.

Työeläke-lehden 1/06 ristikon ratkaisu

PALAUTTEEN PAIKKA

Mikä mielestäsi on tämän lehden kiinnostavin juttu?

Mitä aiheita haluaisit lukea Työeläke-lehdestä? Kerro juttuideoasi.

Työskentelen työeläkeyhtiössä tai -laitoksessa:

kyllä ei

Kiitos palautteesta!
 Voit lähettää mielipiteesi toimitukseen myös sähköpostilla:
 kati.kalliomaki@etk.fi

Eläketurvakeskus
 maksaa
 postikulut

Työeläke-lehti

Eläketurvakeskus

Tunnus 5001479

00003 VASTAUSLÄHETYS

Päätoimittaja Reijo Ollikainen

Toimituspäällikkö Kati Kalliomäki

Toimittaja Anne Niemi

Toimitusneuvosto Antti Huhtamäki
 Juha Lanne
 Sirpa Nyberg
 Ulla Pihlajamäki
 Majjaliisa Takanen
 Janne Väänänen

Osoitteenmuutokset Fax (09) 148 1172
 Puhelin 010 751 2500
 palvelupiste@etk.fi

Osoite 00065 Eläketurvakeskus
 Puhelin 010 7511
 Fax 010 750 2176
 Internet-kotisivun osoite:
 www.etk.fi

41. vuosikerta

Työeläke ilmestyy viisi kertaa vuodessa

Vuosikerran hinta on 18 euroa

Helsinki 2006
 PunaMusta Oy

ISSN 0564-5808

Kannen kuva Juha Rahkonen

Ulkoasu Ilkka Kumpunen

ENGLISH SUMMARY

by Maria Lindholm

Disability pension contribution for large-scale employers reformed

The disability pension contribution, included in the contribution under the Employees' Pensions Act (TEL), for large-scale employers was reformed as of 1 January 2006. The reform applies to employers with at least 50 employees. Those with less than 50 employees still pay a fixed basic contribution.

The share of the disability pension contribution for which the employers were themselves responsible was replaced by a contribution in accordance with a technique based on contribution categories. The new predetermined disability pension contribution is final and affected by the company's own disability pension expenditure, number and age structure of staff.

Companies are divided into contribution categories on the bases of their own disability pensions. There are 11 contribution categories, each having its own contribution rate. The smaller the company's own expenditure on disability pensions, the lower are its contribution category and disability pension contribution.

When determining the contribution category, a risk ratio is calculated for the company each year. The risk ratio is obtained by proportioning the company's pension expenditure to the average disability pension expenditure for the corresponding age distribution. The company's contribution category is determined on the basis of the realised risk ratios during the last two years. The contribution category for 2006 is based on the risk ratios for 2003 and 2004.

The Ministry of Social Affairs and Health annually confirms the limits for the risk ratio of the contribution categories and the category coefficients. The contribution rate of each category is obtained by multiplying the basic disability pension contribution by the coefficient of the concerned category. The company's contribution category is checked annually.

A new company employing at least 50 people pays a contribution corresponding to the basic category during the first few years.

As the employee number increases from 50 to 800, the disability pension contribution is increasingly based on the contribution category model, so that the contribution for companies employing at least 800 employees is completely determined by the model. As of 2007, the size of the company will be determined on the basis of its total payroll.

Research: Does supplementary pension insurance provided by employers encourage continued working or retirement?

The employer can arrange supplementary pensions for the employees by taking out either personal pension insurance or group pension insurance. Approximately every tenth private-sector employee is covered by group pension insurance arranged by the employer.

Group pension insurance can be a defined benefit scheme or a defined contribution scheme. Today, the majority of group pension schemes are defined contribution schemes. The contributions for group pension insurance are fully deductible in the company's taxation.

About 19% of private-sector workplaces have arranged supplementary pensions for their employees. The objective of the supplementary pension can be to improve the income in retirement or to reduce retirement age. A reduced retirement age of 58-60 years is linked to slightly more than 50% of the supplementary pensions arranged by the employer.

The reduced retirement age can be flexible, and so the employee may choose to work beyond the reduced retirement age. The reduced retirement age can also be the employee's compulsory retirement age, and then the employee cannot continue working beyond the agreed retirement age without the employer's consent. This is the case in just under 50% of the workplaces where a reduced retirement age is linked to the supplementary pension.

In workplaces where a reduced retirement age is not linked to the supplementary pension, the attitudes towards ageing employees and the future employment of an ageing workforce are more positive than in other places of work. Supplementary pensions intended to increase the pension amount seem to be arranged for employees in workplaces where an active personnel policy is pursued and the employees' coping at work is invested in.

In workplaces where a reduced retirement age is linked to the supplementary pension, employees have been made redundant

more frequently than in other workplaces during the last few years. The use of the unemployment path to retirement as a way of terminating employment seems to be related to places of work where the reduced retirement age has been determined as the compulsory retirement age.

Age, ageing and experience

A doctoral thesis shows that people's opinions of their own age are related to their health and even to their length of life. The key to wisdom is the subjective age, i.e. a person is exactly as old as he feels.

The thesis examines the opinions of Finnish retirees and middle-aged working persons about their ideal age in relation to their chronological age. The feeling of being as old as one in fact is and accepting this was more common than expected on the basis of American research. Especially among women, the difference in attitudes was evident. Ageing women in Finland have positive role models, including the President.

The feeling that a person is older than he really is seems to anticipate a deterioration in health leading to death, and is thus related to the remaining length of life. Mental flexibility seems to be a key factor for good ageing. If a person feels younger than his calendar age and that everything is not deteriorating with old age, he will also remain healthier. An optimistic and positive attitude towards life serves as a protective factor.

What kind of feedback an ageing person receives from his environment is also important. Today when rapid career development, super competence and efficiency are prioritised, it is not unusual to underestimate older employees. Even 40-year-olds are easily replaced if those in power are in their thirties. A 40-year-old may also feel as an outsider with 20-year-olds at work.

What is rewarded is decisive. Qualities such as getting the message fast, which are often the best among new graduates, might be strongly emphasised in working life, whereas skills gained from life experience might not be appreciated. In expert communities, however, there is room for various kinds of competence.

The debate about ageing is no longer necessarily positive or negative, but rather many-sided. In working life ageism might be talked about, but in personal interviews people assure that middle age and the time after that are the best times of life. The debate on ageing needs a more accurate analysis of the context in which age is important in society and where it is not in order to be able to influence practices that maintain ageism and attitudes that these are based on.

Eläketurvakeskuksen JULKAISUJA

ELÄKETURVAKESKUKSEN JULKAISUT LADATTAVISSA PDF-MUODOSSA KOTISIVULTA WWW.ETK.FI
JULKAISUJA VOI MYÖS TILATA PAPERIVERSIONA AINEISTOTILAUKSET@ETK.FI (TAI VAIHDE 010 7511)

Tilastoraportit

Tilastoraportti vuoden 2004 kustannustenjaosta

Raportissa tarkastellaan työeläkeläistön toimintaa vuonna 2004. Eläketurvakeskuksen hoitama vastuunjakoselvittely on esitetty raportissa pääpiirteittäin samoin kuin työeläkkeiden rahoituksen periaatteet. Julkaisuun on koottu myös kustannustenjakoon liittyvät säädökset ja perusteet sekä keskeisimmät tilasto- ja ennustetiedot.

Tekijät: Minna Lehmuskero ja Sari Martikainen

Sarja: Eläketurvakeskuksen tilastoraportteja 1/2006
ISSN 1459-3823

Yksityisen sektorin työsuhdetilastot vuonna 2004

Raportti sisältää tietoja yksityisen sektorin piiriin kuuluvista henkilöistä sekä työ- ja yrittäjäsuhteista eläkeläittain. Tilastossa on tietoja myös työeläkelakien piiriin tulleista sekä päätyneistä työsuhteista mm. työsuhteen keston mukaan luokiteltuna.

Sarja: Eläketurvakeskuksen tilastoraportteja 2/2006
ISSN 1459-3823

Yksityisen sektorin piiriin kuuluvat 1-vuotisikäluokittain vuonna 2004

Raportissa on 1-vuotisikäluokiteltua tietoa yksityisen sektorin työeläke-

lakien piiriin kuuluneista ja työsuhteissa olleista sekä yrittäjätoimintaa harjoittaneista.

Sarja: Eläketurvakeskuksen tilastoraportteja 3/2006
ISSN 1459-3823

Yksityisen sektorin työeläkkeiden rahoitus vuosina 2002 – 2004

Tässä tilastoraportissa käsitellään yksityisen sektorin työeläkkeiden kustantamista. Rahoituksen periaatteet on selostettu raportissa eläkeläittain samoin kuin vakuutusmaksujen ja vastuuvelan määräytyminen. Tilasto sisältää myös eläkkeiden rahoittamiseen ja sijoitustoimintaan liittyviä aikasarjoja vuosilta 2002 – 2004.

Tekijä: Johanna Juujärvi
Sarja: Eläketurvakeskuksen tilastoraportteja 4/2006
ISSN 1459-3823

Eläkkeellesiirtymisikä työeläkejärjestelmässä

Raportti sisältää tietoja keskeisimmistä eläkkeellesiirtymisikää kuvaavista tunnusluvuista työeläkejärjestelmässä. Tunnuslukuina käytetään keskiarvoa, mediaania ja eläkkeellesiirtymisiin odotetta. Eläkkeellesiirtymisiin odote lasketaan eläkkeiden alkavuuksien perusteella ja se on väestön ikärakenteesta riippumaton.

Sarja: Eläketurvakeskuksen tilastoraportteja 5/2006
ISSN 1459-3823

Katsaukset

Yrittäjien lakisääteinen sosiaaliturva Euroopassa

Katsauksessa tarkastellaan yrittäjien sosiaaliturvan kattavuutta eri EU-maissa sekä Islannissa, Norjassa, Sveitsissä ja Liechtensteinissa. Pääpaino on yrittäjien eläketurvassa, mutta katsauksessa käydään lyhyesti läpi myös yrittäjien turvaa sairauden, tapaturman ja työttömyyden varalta.

Tekijät: Juha Knuuti ja Mika Vidlund
Sarja: Eläketurvakeskuksen katsauksia 2006:1
ISSN 1236-7737

Keskustelualoitteita

Työnantajan lisäeläketurva – pitoa työelämään vai työntöä eläkkeelle?

Tutkimuksessa tarkastellaan työnantajan järjestämää lisäeläketurvaa yksityisen sektorin työnantajan näkökulmasta. Tutkimuksessa selvitetään toimipaikkatasolla lisäeläketurvan yleisyyttä, sen kattavuutta ja etuuksia sekä tarkastellaan, milaista ikäpolitiikkaa toimipaikoissa noudatetaan.

Tekijä: Kati Ahonen
Sarja: Eläketurvakeskuksen keskustelualoitteita 2006:1
ISSN 1795-3103

Muulla julkaistua

Eläkeuudistuksen vaikutus ikääntyneiden työttömyyteen

Artikkelissa arvioidaan miten vuoden 2005 eläkeuudistus vaikuttaa ikääntyneiden työttömyyteen. Artikkelissa käydään läpi vuoden 2005 eläkeuudistuksen vaikutuksia työntekijöiden taloudellisiin kannustimiin ja yritysten irtisanomiskustannuksiin. Lisäksi arvioidaan uudistuksen vaikutusta ikääntyneiden työttömyysriskiin.

Tekijät: Tuulia Hakola ja Seija Ilmakunnas
Artikkeli ilmestynyt Palkansaajien tutkimuslaitoksen julkaisemassa teoksessa: Työttömyys – taloustieteellisiä puheenvuoroja (toimittaneet Kari Hämäläinen, Heikki Taimio ja Roope Uusitalo).
ISBN: 951-37-4616-X

Muut

Työeläkkeen laskentaopas 2006

Laskentaoppaassa käsitellään yksityisten alojen eläkelaskennan perusteita. Se on tarkoitettu oppikirjaksi sosiaalivakuutusta opiskeleville ja käsikirjaksi eläkelaskennan perustietoja tarvitseville. Opas on julkaistu Eläketurvakeskuksen verkkosivuilla www.etk.fi.

Tekijät Marjukka Hietaniemi ja Johanna Kujanpää
ISBN: 951-691-046-7